

WYKONANIE BUDŻETÓW W JEDNOSTKACH SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO ZA ROK 2016

1. Poziom wykonania samorządowych budżetów

Łączna kwota dochodów publicznych wykonanych w 2016 r. przez jednostki samorządu terytorialnego (dalej JST) województwa dolnośląskiego — 165 gmin, 26 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu i województwo samorządowe — wyniosła 16 379,7 mln zł, a wydatków 15 965,5 mln zł. W porównaniu z rokiem poprzednim dochody były wyższe o 1 168,5 mln zł (o 7,7%), a wydatki o 616,3 mln zł (o 4,0%). Podobny wzrost dochodów (o 7,4%) i wydatków (o 4,9%) odnotowano dla wszystkich JST w kraju.

Wzrost dochodów dolnośląskich JST w 2016 r. spowodowany był głównie wzrostem dotacji celowych (o 31,5%), w mniejszym stopniu wzrostem dochodów własnych (o 1,6%) oraz wzrostem subwencji ogólnej (o 3,4%). Zwiększenie dotacji było wynikiem wprowadzenia od 1 kwietnia 2016 r. rządowego programu wsparcia dla rodzin „Rodzina 500 plus”¹ jako zadania z zakresu administracji rządowej związanego z realizacją świadczenia wychowawczego stanowiącego pomoc państwa w wychowywaniu dzieci.

Dochody dolnośląskich JST zaplanowane w ich budżetach na rok 2016 w wysokości 16 635,4 mln zł zostały wykonane w 98,5% (stopień realizacji planu dochodów dla JST w kraju wyniósł 99,6%). Na niepełne wykonanie planu dochodów wpływ miało niższe wykonanie dotacji celowych oraz dochodów własnych (kwotowo, odpowiednio, o 138,6 mln zł i o 118,2 mln zł niższe niż planowane). Plan dochodów nie został w pełni zrealizowany w budżetach 122 jednostek (104 gmin, 16 powiatów i 2 miast na prawach powiatu).

Wydatki budżetowe określone w uchwałach budżetowych dolnośląskich JST łącznie w wysokości 17 021,0 mln zł zostały wykonane w 93,8% (stopień realizacji wydatków dla JST w kraju wyniósł 94,0%). Wykonanie planu wydatków ogółem określiło wykonanie planu wydatków bieżących w 95,4% i planu wydatków majątkowych w 84,8% (kwotowo, odpowiednio, o 649,2 mln zł i o 406,3 mln zł niższych niż planowane).

Analiza stopnia wykonania planu dochodów i wydatków w budżetach jednostek poszczególnych szczebli wskazuje, że województwo samorządowe zrealizowało dochody na poziomie wyższym niż planowane (100,6%), a wydatki na poziomie 98,9% planowanych, natomiast realizacja planu dochodów i wydatków w samorządach lokalnych ukształtowała się na poziomie niższym niż planowany i wyniosła: w powiatach — 98,2% i 93,8%, w gminach — 98,6% i 93,1%, a w miastach na prawach powiatu — 98,0% i 93,9% planowanych wielkości.

Tabela 1. Dochody i wydatki oraz wynik budżetów dolnośląskich JST w 2016 r.

Wyszczególnienie	Dochody			Wydatki			Wynik budżetu				
	plan	wykonanie	procent wykonania planu	plan	wykonanie	procent wykonania planu	per saldo [tys. zł]	deficyt		nadwyżka	
	[tys. zł]	[tys. zł]		[tys. zł]	[tys. zł]			[tys. zł]	liczba JST	[tys. zł]	liczba JST
JST ogółem	16 635 356	16 379 737	98,5	17 021 046	15 965 527	93,8	414 210	-92 273	43	506 484	153
Gminy, z tego:	7 992 523	7 878 026	98,6	8 237 430	7 665 495	93,1	212 531	-77 954	37	290 485	128
– miejskie*	2 583 108	2 535 880	98,2	2 649 098	2 479 139	93,6	56 740	-26 303	4	83 044	27
– wiejskie	2 402 344	2 405 391	100,1	2 487 704	2 309 493	92,8	95 897	-18 319	18	114 216	60
– miejsko-wiejskie*	3 007 071	2 936 755	97,7	3 100 627	2 876 863	92,8	59 893	-33 332	15	93 225	41
Powiaty	1 937 559	1 903 578	98,2	1 979 503	1 857 285	93,8	46 292	-10 806	5	57 098	21
Miasta na prawach powiatu	5 583 080	5 468 930	98,0	5 708 714	5 359 703	93,9	109 227	-3 513	1	112 741	3
Województwo samorządowe	1 122 194	1 129 203	100,6	1 095 400	1 083 043	98,9	46 160	0	0	46 160	1

* Uwaga: Zmiana statusu gminy Pieszyce z miejskiej na miejsko-wiejską (z dniem 1.01.2016 r.).

¹ Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. poz. 195).

Wykonanie planu dochodów na poziomie wyższym (o 4,7 punktu proc.) niż wykonanie planu wydatków pozytywnie oddziaływało na poprawę wyniku i zmniejszenie łącznej kwoty deficytu w stosunku do kwot określonych w uchwałach budżetowych. W roku 2016 budżety dolnośląskich JST zamknęły się zbiorczo nadwyżką — w wysokości 414,2 mln zł (przy planowanym deficycie w wysokości 385,7 mln zł). Wynik zbiorczy budżetów samorządów lokalnych wszystkich szczebli i typów gmin był dodatni i wyniósł: dla gmin 212,5 mln zł, dla miast na prawach powiatu 109,2 mln zł, dla powiatów 46,3 mln zł. Wynik budżetu samorządu regionalnego zamknął się nadwyżką niemal dwukrotnie wyższą niż planowana (46,2 mln zł). Z danych publikowanych na stronach Ministerstwa Finansów wynika, że w 2016 r. budżety samorządowe zamknęły się zbiorczo nadwyżką w wysokości 7 634,4 mln zł (przy planowanym deficycie w wysokości 4 831,9 mln zł), a liczba jednostek z deficytem zmniejszyła się z 1451 (w 2014 r.) i 800 (w 2015 r.) do 563.

Poziom wykonania dochodów i wydatków oraz wynik realizacji budżetów dolnośląskich JST w 2016 r. przedstawia tab. 1.

Spośród 196 dolnośląskich JST:

- 128 realizowało budżet z planowanym deficytem (w tym 2 ze zrównoważonym budżetem), a ostatecznie rok 2016 deficytem zamknęły 43 (21,9%) JST — 37 gmin, 5 powiatów i 1 miasto na prawach powiatu — łącznie na kwotę 92,3 mln zł (dla porównania — w 2015 r. deficyt dotyczył 51 JST łącznie na kwotę 440,4 mln zł),
- 68 realizowało budżet z planowaną nadwyżką (w tym 1 ze zrównoważonym budżetem), a ostatecznie rok budżetowy nadwyżką zamknęło 153 (78,1%) JST — 128 gmin, 21 powiatów, 3 miasta na prawach powiatu i województwo samorządowe — łącznie na kwotę 506,5 mln zł (dla porównania — w 2015 r. nadwyżkę uzyskało 145 JST łącznie na kwotę 302,4 mln zł).

Wyniki analiz wskazują na poprawę wyniku w stosunku do planu w budżetach 186 JST, z których:

- 85 uzyskało nadwyżkę przy planowanym deficycie,
- 39 zrealizowało deficyt niższy od planowanego,
- 62 uzyskały nadwyżkę wyższą od planowanej (w 2 przypadkach przy planowanym zrównoważeniu budżetu).

Wynik gorszy od planowanego dotyczył budżetów 10 JST i oznaczał:

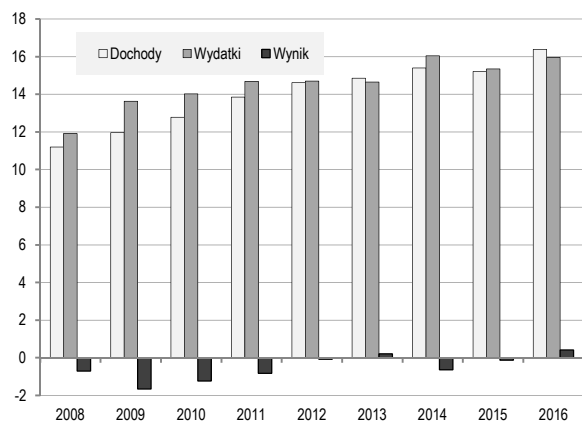
- wystąpienie deficytu przy planowanej nadwyżce budżetu (Dobroszyce),
- wystąpienie deficytu przy planowanym zrównoważeniu budżetu (Prusice),
- pogłębienie deficytu w budżetach 2 gmin (Duszniki-Zdrój i Bierutów),
- nieuzyskanie pełnej kwoty planowanej nadwyżki w budżetach 6 JST (Kamienna Góra m., Mściwojów, Pielgrzymka, Siekierczyn, Powiat Świdnicki i Żórawina).

Analiza zmian poziomu dochodów i wydatków dolnośląskich JST w latach 2008–2016 pozwala zauważyć znaczący wzrost dochodów w 2016 r., szczególnie widoczny przy odnotowanym spadku dochodów w 2015 r. oraz spowolnieniu ich wzrostu w latach 2012 i 2013. Specyfiką roku budżetowego 2016 (podobnie jak w 2013 r.) było uzyskanie wyższych dochodów niż zrealizowane wydatki, co wyraziło się łącznie nadwyżką w wysokości 414,2 mln zł (w 2013 r. nadwyżka wyniosła 208,8 mln zł).

Zmiany poziomu dochodów i wydatków oraz wynik realizacji budżetów dolnośląskich JST w latach 2008–2016 przedstawia rys. 1.

Pomimo uzyskania dodatniego wyniku budżetów w 2016 r. dolnośląskie JST nie obniżyły poziomu ich zadłużenia — łączna kwota długu wzrosła o 32,8 mln zł (dla porównania w 2015 r. wzrosła o 212,2 mln zł, a w 2014 r. o 591,5 mln zł). Przy niewielkim wzroście zadłużenia (o 0,5%) i wysokim wzroście

dochodów (o 7,7%) relacja łącznej kwoty długu do dochodów obniżyła się do 44,0% (w 2015 r. wyniosła 47,1%).

Rys. 1. Dochody i wydatki oraz wynik budżetów dolnośląskich JST w latach 2008–2016 (w mld zł)

Z danych publikowanych na stronach MF wynika, że w 2016 r. zadłużenie JST w kraju (w ujęciu zbiorczym) spadło (o 3,7%), a jego relacja do dochodów (przy wzroście dochodów o 7,4%) wyniosła 32,3% (w 2015 r. wyniosła 35,9%).

W realizacji budżetów za rok 2016 wszystkie dolnośląskie JST (z wyjątkiem 1 powiatu) uzyskały dodatni wynik operacyjny (nadwyżkę operacyjną) — określony różnicą między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi — w łącznej wysokości 1 396,3 mln zł. Dla porównania — nadwyżka operacyjna w 2015 r. wyniosła 1 231,5 mln zł, a w 2014 r. — 937 mln zł.

W 2016 r. nadwyżkę operacyjną uzyskało 195 JST — 165 gmin, 25 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu i województwo samorządowe — łącznie w wysokości 1 396,7 mln zł. Deficyt operacyjny wystąpił w budżecie Powiatu Polkowickiego i został pokryty nadwyżkami środków z lat ubiegłych.

Zgodnie z zasadą zrównoważenia budżetu bieżącego, określoną w art. 242 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2016 r. poz. 1870, z późn. zm.), zwanej dalej „u.f.p.”, wydatki bieżące nie mogą być wyższe niż dochody bieżące powiększone o nadwyżkę budżetową z lat ubiegłych i wolne środki. Wyniki realizacji budżetów w 2016 r. wskazują na zachowanie tej zasady przez wszystkie dolnośląskie JST. Dla porównania — w 2015 r. zasady tej nie zachowały 2 gminy, a w pierwszym roku jej obowiązywania (2011) — aż 11 JST.

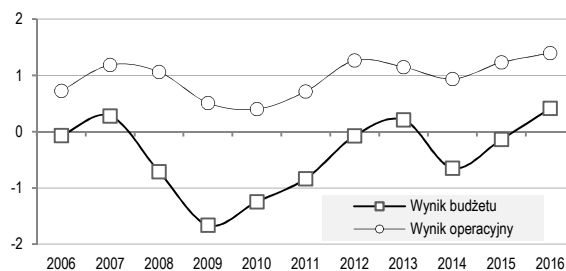
Zgodnie z obowiązującą od 2014 r. nową zasadą wyznaczania granicy zaciągania i spłaty długu przez JST — określoną w art. 243 u.f.p. — relacja łącznej kwoty spłat wraz z należnymi odsetkami do planowanych dochodów (wskaźnik planowanych spłat) — nie może przekroczyć relacji nadwyżki operacyjnej powiększonej o dochody ze sprzedaży majątku do dochodów ogółem, obliczonej wartością średnią na podstawie realizacji budżetu w trzech kolejnych latach. Relacja ta jest obliczana indywidualnie dla każdej JST, dlatego też określa się ją jako indywidualny wskaźnik zadłużenia — dalej „IWZ” lub, odpowiednio, dopuszczalny wskaźnik spłat i wskaźnik zdolności spłaty zobowiązań.

W przypadku niespełniania wymogów określonych w art. 242–243 u.f.p. na etapie uchwalania budżetu i wieloletniej prognozy finansowej JST ma zastosowanie przepis art. 240a ust. 1 u.f.p., dotyczący opracowania i uchwalenia przez JST programu postępowania naprawczego, podlegającego zaopiniowaniu przez regionalną izbę obrachunkową. Zgodnie z art. 240a ust. 8 u.f.p., w przypadku nieopracowania programu naprawczego lub braku pozytywnej opinii budżet JST ustala regionalna izba obrachunkowa. W 2016 r. program postępowania naprawczego realizowały gminy Pęcław i Przemków oraz Powiat Świdnicki, a budżet ustalony przez Kolegium Izby — Powiat Milicki i Powiat Złotoryjski.

Z realizacji samorządowych budżetów w 2016 r. wynika podwyższenie IWZ obliczonego zbiorczo dla wszystkich JST w regionie na podstawie wykonania budżetów w latach 2014–2016 — do 10,5% dochodów (wzrost o 0,13 punktu proc.).

Wykonanie budżetów przez dolnośląskie JST w 2016 r. wraz z wynikiem budżetu i wynikiem operacyjnym oraz poziomem zadłużenia przedstawia zestawienie 1, dane w przeliczeniu na 1 mieszkańca — zestawienie 2, a wskaźniki i relacje — zestawienie 3 (na końcu opracowania).

Poziom wyniku operacyjnego i jego oddziaływanie na wynik budżetu przedstawia rys. 2.

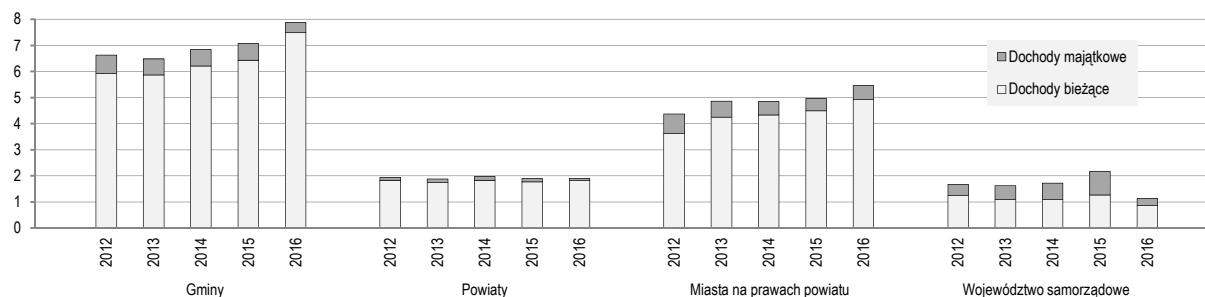

Rys. 2. Wynik budżetu i wynik operacyjny dolnośląskich JST w latach 2006–2016 (w mld zł)

2. Wielkość i dynamika dochodów

Dochody JST województwa dolnośląskiego w 2016 r. wyniosły łącznie 16 379,7 mln zł (przy planowanych 16 635,4 mln zł) i były o 1 168,5 mln zł (o 7,7%) wyższe od wykonanych w roku poprzednim. Dynamika wzrostu dochodów JST w regionie była o 0,3 punktu proc. wyższa od średniej krajowej (dynamika dochodów JST w kraju wyniosła 7,4%). Po raz pierwszy od czterech lat odnotowano niewielki wzrost udziału dochodów dolnośląskich JST w dochodach wszystkich JST w kraju (z 7,6% w 2015 r. do 7,7% w 2016 r.).

Zmiany poziomu dochodów dolnośląskich JST informują o wzroście dochodów gmin wszystkich typów — łącznie o 802,5 mln zł, tj. o 11,3%, z tego wiejskich o 12,1%, miejsko-wiejskich o 11,8% i miejskich o 10,1%. Wzrost na zbliżonym poziomie (o 10%) dotyczył także dochodów miast na prawach powiatu (wyższych o 495,6 mln zł). Poziom roku poprzedniego nieznacznie przekroczyły także dochody powiatów (wyższe o 6,6 mln zł, tj. o 0,3%). Kolejny raz odnotowano natomiast spadek dochodów województwa samorządowego, które były o 136,2 mln zł (o 10,8%) niższe od uzyskanych w 2015 roku.

Rys. 3. Dochody dolnośląskich JST w latach 2012–2016 (w mld zł)

Zmiany poziomu dochodów dolnośląskich JST w latach 2012–2016 prezentuje rys. 3, a poziom oraz dynamikę dochodów w 2016 r. przedstawia tab. 2.

Tabela 2. Dynamika dochodów dolnośląskich JST w 2016 r.

Wyszczególnienie	2015			2016			Dynamika dochodów (2015 = 100)				
	dochody ogółem	z tego:		dochody ogółem	z tego:		struktura dochodów		ogółem	bieżące	majątkowe
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe	bieżące	majątkowe			
[tys. zł]						[%]					
JST ogółem	15 211 193	13 605 273	1 605 920	16 379 737	15 090 122	1 289 615	92,1	7,9	107,7	110,9	80,3
Gminy, z tego:	7 075 542	6 428 689	646 853	7 878 026	7 489 643	388 383	95,1	4,9	111,3	116,5	60,0
– miejskie	2 302 843	2 106 274	196 569	2 535 880	2 385 584	150 296	94,1	5,9	110,1	113,3	76,5
– wiejskie	2 145 960	1 923 359	222 601	2 405 391	2 304 743	100 648	95,8	4,2	112,1	119,8	45,2
– miejsko-wiejskie	2 626 739	2 399 056	227 683	2 936 755	2 799 317	137 439	95,3	4,7	111,8	116,7	60,4
Powiaty	1 896 988	1 775 846	121 142	1 903 578	1 818 525	85 053	95,5	4,5	100,3	102,4	70,2
Miasta na prawach powiatu	4 973 290	4 494 633	478 657	5 468 930	4 919 570	549 361	90,0	10,0	110,0	109,5	114,8
Województwo samorządowe	1 265 374	906 105	359 268	1 129 203	862 384	266 819	76,4	23,6	89,2	95,2	74,3

Określone w uchwałach budżetowych dolnośląskich JST na rok 2016 dochody w wysokości 16 635,4 mln zł zostały zrealizowane w 98,5%, z tego dochody bieżące w 99,6%, a majątkowe w 87% planowanych wielkości. Dochody bieżące wyniosły 15 090,1 mln zł i były o 1 484,8 mln zł (o 10,9%) wyższe od wykonanych w roku poprzednim, a dochody majątkowe wyniosły 1 289,6 mln zł i były niższe o 316,3 mln zł (o 19,7%). Dla porównania — łączne dochody bieżące JST w kraju wzrosły o 14%, a dochody majątkowe spadły o 43,6%.

W stosunku do roku poprzedniego odnotowano wzrost udziału dochodów bieżących dolnośląskich JST w ich dochodach ogółem do 92,1% (o 2,7 punktu proc.) i spadek udziału dochodów majątkowych do 7,9% dochodów ogółem. Dla porównania — łącznie w kraju dochody bieżące stanowiły 93,9% (udział dochodów bieżących wzrósł o 5,5 punktu proc.), a dochody majątkowe 6,1% dochodów JST.

Odnutowany w 2016 r. wzrost poziomu dochodów bieżących dolnośląskich JST dotyczył dochodów gmin wszystkich typów — łącznie wyższych o 1 061 mln zł (o 16,5%), z tego gmin wiejskich o 19,8%, gmin miejsko-wiejskich o 16,7%, gmin miejskich o 13,3%. Dochody bieżące miast na prawach powiatu były wyższe o 424,9 mln zł (o 9,5%), a powiatów — o 42,7 mln zł (o 2,4%). Tylko w budżecie województwa samorządowego odnotowano spadek dochodów bieżących — o 43,7 mln zł (o 4,8%).

W zakresie dochodów majątkowych odnotowano większe zróżnicowanie ich dynamiki w jednostkach poszczególnych szczebli i typów gmin. Rozpiętość zmian kształtowała się od wzrostu o 70,7 mln zł (o 14,8%) w budżetach miast na prawach powiatu do spadku o 122 mln zł (o 54,8%) w budżetach gmin wiejskich.

Wyniki analiz wskazują, że uzyskany w 2016 r. wzrost dochodów dolnośląskich JST — łącznie o 1 168,5 mln zł (o 7,7%) — był konsekwencją:

- zwiększenia o 149,4 mln zł (o 1,6%) kwot dochodów własnych (w 2015 r. wzrosły o 3,9%),
- zwiększenia o 108,5 mln zł (o 3,4%) kwot subwencji ogólnej (w 2015 r. spadły o 5,2%),
- zwiększenia o 910,6 mln zł (o 31,5%) kwot dotacji celowych (w 2015 r. spadły o 11,1%).

Najwyższy wzrost dochodów własnych uzyskały gminy wiejskie (o 4,8%), w dalszej kolejności powiaty (o 3,7%), miasta na prawach powiatu (o 3,4%), gminy miejskie (o 3%) i gminy miejsko-wiejskie (o 1,8%). Znaczące obniżenie ich poziomu (o 15,9%) dotyczyło natomiast dochodów województwa samorządowego.

Poziom i dynamikę dochodów JST województwa dolnośląskiego w 2016 r. według głównych źródeł przedstawia tab. 3.

Tabela 3. Dynamika dochodów dolnośląskich JST w 2016 r. według ważniejszych źródeł

Wyszczególnienie	Dochody w 2016 r.				Dynamika dochodów (2015 = 100)			
	ogółem	dochody własne	subwencja ogólna	dotacje celowe	ogółem	dochody własne	subwencja ogólna	dotacje celowe
	[tys. zł]				[%]			
JST ogółem	16 379 737	9 243 258	3 332 129	3 804 350	107,7	101,6	103,4	131,5
Gminy, z tego:	7 878 026	4 297 508	1 595 856	1 984 662	111,3	103,1	104,2	144,4
– miejskie	2 535 880	1 491 092	456 683	588 104	110,1	103,0	102,3	143,9
– wiejskie	2 405 391	1 259 813	514 226	631 352	112,1	104,8	105,4	138,3
– miejsko-wiejskie	2 936 755	1 546 603	624 946	765 206	111,8	101,8	104,5	150,3
Powiaty	1 903 578	705 969	755 298	442 311	100,3	103,7	99,1	97,3
Miasta na prawach powiatu	5 468 930	3 586 511	905 817	976 603	110,0	103,4	104,5	152,9
Województwo samorządowe	1 129 203	653 270	75 159	400 774	89,2	84,1	120,0	94,1

Wyniki ustaleń szczegółowych wskazują, że uzyskany przez dolnośląskie JST w 2016 r. wzrost dochodów własnych był wynikiem realizacji:

- wyższych o 153,5 mln zł (o 4,0%) wpływów z tytułu udziału w podatkach państwowych (PIT i CIT), przy czym odnotowano wzrost wpływów z tytułu udziału w podatku PIT (łącznie o 241,2 mln zł, tj. o 7,9%) oraz spadek wpływów z tytułu udziału w podatku CIT (łącznie o 87,7 mln zł tj. o 11,5%); wzrost wpływów z tytułu udziału w podatku PIT odnotowano w dochodach JST wszystkich szczebli (od 4,7% w dochodach gmin miejskich do 10,3% w dochodach gmin wiejskich), natomiast wzrost wpływów z tytułu podatku CIT dotyczył jedynie dochodów miast na prawach powiatu (o 1,9%), a pozostałe JST zanotowały ich spadek (od 0,1% gminy wiejskie do 29,2% gminy miejsko-wiejskie);
- wyższych o 145,6 mln zł (o 4,5%) wpływów z tytułu podatków i opłat lokalnych, w tym w dochodach miast na prawach powiatu o 5,9%, gmin wiejskich o 4,5%, gmin miejsko-wiejskich o 3,8% i gmin miejskich o 2,7%; na dynamikę dochodów z tych tytułów oddziaływał zarówno wzrost wpływów z podatku od nieruchomości (o 51,9 mln zł, tj. o 2,8%), podatku od czynności cywilnoprawnych (o 14,8 mln zł, tj. 10,6%) i opłaty eksploatacyjnej (o 7,3 mln zł, tj. o 7,4%), jak i spadek wpływów z podatku rolnego (o 11,1 mln zł, tj. o 8%);
- wyższych o 96,5 mln zł (o 12,2%) wpływów z gospodarowania majątkiem, w tym ze sprzedaży majątku oraz zbycia i przekształcenia praw majątkowych; wzrost dotyczył dochodów województwa samorządowego (o 23%), miast na prawach powiatu (o 16,9%), gmin miejskich (o 13,6%) i miejsko-wiejskich (o 11,9%), natomiast spadek dotyczył dochodów powiatów (o 38,9%) i gmin wiejskich (o 9,6%);
- niższych o 246,2 mln zł (o 20,3%) wpływów z pozostałych dochodów własnych, w tym wpływów z usług, zwrotu podatku VAT z lat ubiegłych i niewykorzystanych w terminie wydatków; spadek zanotowały wszystkie JST z wyjątkiem powiatów (od 5,4% w gminach wiejskich do 53,9% w województwie samorządowym).

Wzrost dochodów JST w regionie z tytułu subwencji ogólnej (łącznie o 3,4%) dotyczył wzrostu kwot subwencji dla województwa samorządowego (o 20%), miast na prawach powiatu (o 4,5%) i gmin wszystkich typów (wiejskich o 5,4%, miejsko-wiejskich o 4,5%, miejskich o 2,3%). Jedynie powiaty odnotowały niewielki spadek subwencji (o 0,9%) w porównaniu do 2015 roku.

Analiza zmian kwot subwencji ogólnej według jej części oraz środków na uzupełnienie dochodów wskazuje na: wzrost części oświatowej o 80,1 mln zł (o 3%) do kwoty 2 754,1 mln zł, wzrost części wyrównawczej o 26,6 mln zł do kwoty 435 mln zł i wzrost części równoważącej i regionalnej (łącznie o 10 mln zł) do kwoty 125,9 mln zł. Środki na uzupełnienie dochodów wyniosły 14,3 mln zł i były o 8,2 mln zł niższe od uzyskanych w 2015 r., a część rekompensująca subwencji ogólnej (2,8 mln zł) nie odbiegała od poziomu lat poprzednich.

Wpłaty dolnośląskich JST do budżetu państwa na część równoważącą i regionalną subwencji ogólnej w 2016 r. wyniosły łącznie 149,9 mln zł i były o 27,2% (o 56,1 mln zł) niższe niż w 2015 roku. Wpłat dokonało 11 gmin (66,6 mln zł), 5 powiatów (21,6 mln zł), 1 miasto na prawach powiatu (61,7 mln zł). Kwota dokonanych wpłat była o 24,1 mln zł wyższa od łącznej kwoty części równoważącej i regionalnej przekazanej dolnośląskim JST z budżetu państwa.

Wzrost dochodów dolnośląskich JST z tytułu dotacji celowych — łącznie o 31,5% — wynikał z ich wzrostu w dochodach miast na prawach powiatu (o 52,9%) i gmin wszystkich typów (od 38,3% w dochodach gmin wiejskich do 50,3% w dochodach gmin miejsko-wiejskich) oraz ze spadku w dochodach województwa samorządowego (o 5,9%) i dochodach powiatów (o 2,7%).

O wzroście kwot dotacji celowych dla dolnośląskich JST w 2016 r. zdecydowały dotacje z budżetu państwa na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej — wyższe o 1 247,8 mln zł (o 99,1%) od otrzymanych w 2015 r., co pozostaje w bezpośrednim związku z realizacją programu „Rodzina 500 plus”. Jednocześnie po raz kolejny odnotowano spadek dotacji na zadania własne finansowane z udziałem środków UE — o 279,3 mln zł (o 39,6%) w stosunku do roku poprzedniego.

3. Struktura dochodów

Zauważalne różnice w dynamice wzrostu dochodów dolnośląskich JST w 2016 r. znalazły odzwierciedlenie w zmianie ich struktury. Obniżył się udział dochodów własnych (o 3,4 punktu proc.) do 56,4% i subwencji ogólnej (o 0,9 punktu proc.) do 20,3%, a wzrósł udział dotacji celowych (o 4,3 punktu proc.) do 23,3% dochodów.

Podobne przesunięcia w strukturze dochodów JST miały miejsce w skali całego kraju w 2016 r. — dochody własne stanowiły 49,9% (spadek o 2,1 punktu proc.), subwencja ogólna 24,8% (spadek o 1 punkt proc.), dotacje celowe 25,3% (wzrost o 3,1 punktu proc.) dochodów. Wyniki porównań struktury dochodów JST w regionie i w kraju wskazują na utrzymanie się wyższego udziału dochodów własnych w regionie Dolny Śląsk od ustalonych dla kraju (o 6,5 punktu proc.).

Zmiany struktury dochodów dolnośląskich JST prezentują tab. 4 (lata 2014–2016) i rys. 4 (lata 2013–2016).

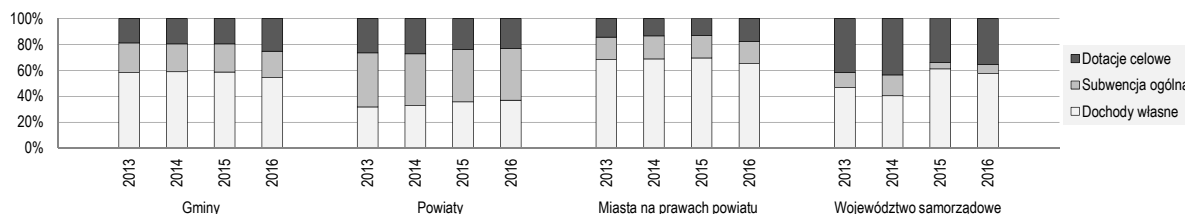
Tabela 4. Struktura dochodów dolnośląskich JST i tendencje jej zmian w latach 2014–2016 (w %)

Wyszczególnienie	Dochody własne			Subwencja ogólna			Dotacje celowe		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
JST ogółem	56,8	59,8	56,4	22,1	21,2	20,3	21,1	19,0	23,3
Gminy, z tego:	59,0	58,9	54,6	21,5	21,7	20,3	19,5	19,4	25,1
– miejskie	62,8	62,9	58,8	18,9	19,4	18,0	18,3	17,7	23,2
– wiejskie	56,2	56,0	52,4	23,3	22,7	21,4	20,5	21,3	26,2
– miejsko-wiejskie	57,9	57,8	52,7	22,5	22,8	21,3	19,6	19,4	26,0
Powiaty	33,1	35,9	37,1	39,8	40,2	39,7	27,1	23,9	23,2
Miasta na prawach powiatu	69,1	69,7	65,6	17,7	17,4	16,6	13,2	12,9	17,8
Województwo samorządowe	40,5	61,4	57,9	16,1	4,9	6,7	43,4	33,7	35,4

Tak jak w roku poprzednim, najwyższy udział dochodów własnych (65,6%) dotyczył dochodów miast na prawach powiatu (spadek udziału o 4,1 punktu proc.), a najniższy (37,1%) dochodów powiatów, które jako jedyne odnotowały wzrost udziału (o 1,2 punktu proc.). W województwie samorządowym udział dochodów własnych w dochodach ogółem obniżył się do 57,9% (o 3,5 punktu proc.), a w gminach — do 54,6% (o 4,3 punktu proc.).

Zróźnicowanie udziału dochodów własnych w dochodach ogółem dolnośląskich JST w 2016 r. kształtowało się w następujących granicach:

- gminy miejskie — od 40,8% (Duszniki-Zdrój) do 76% (Karpacz),
- gminy wiejskie — od 27% (Dziadowa Kłoda) do 80,4% (Kobierzyce),
- gminy miejsko-wiejskie — od 27,1% (Lubomierz) do 77,4% (Polkowice),
- powiaty — od 23,8% (Wołowski) do 56,6% (Wrocławski),
- miasta na prawach powiatu — od 51,7% (Legnica) do 70% (Wrocław).

Rys. 4. Struktura dochodów dolnośląskich JST w latach 2013–2016

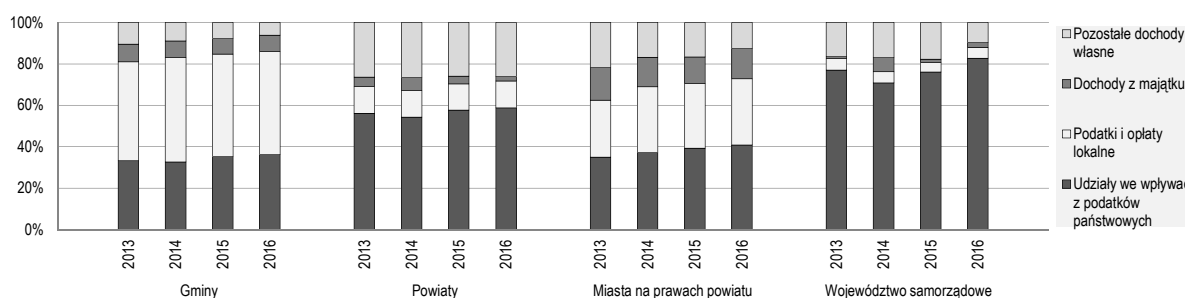
W strukturze dochodów własnych dolnośląskich JST w 2016 r. dominowały wpływy z tytułu udziału w podatkach państwowych (PIT i CIT), które określiły 43% ich dochodów własnych, z tego 82,7% dochodów województwa samorządowego, 58,8% dochodów powiatów, 40,8% dochodów miast na prawach powiatu i 36,2% dochodów gmin.

Dochody z tytułu podatków i opłat lokalnych określiły 36,9% dochodów własnych JST, z tego 49,8% dochodów gmin i 32% dochodów miast na prawach powiatu oraz zauważalnie mniej dochodów powiatów (12,9%) i województwa samorządowego (5,4%).

Dochody z majątku określiły 9,6% dochodów własnych JST, w tym 4,4% dochodów miast na prawach powiatu i niewiele ponad 2% dochodów powiatów. Pozostałe dochody własne stanowiły 10,4% dochodów własnych JST, a ich udział w określeniu dochodów kształtował się od 26,1% dla powiatów do 6,1% dla gmin.

Analiza zmian struktury dochodów własnych dolnośląskich JST w 2016 r. w stosunku do roku poprzedniego wskazuje na wzrost udziału wpływów z PIT i CIT (o 1 punkt proc.) oraz dochodów z tytułu podatków i opłat lokalnych (o 1 punkt proc.), jak również dochodów z majątku (o 0,9 punktu proc.) kosztem spadku udziału pozostałych dochodów własnych (o 2,9 punktu proc.).

Zmiany struktury dochodów własnych dolnośląskich JST w latach 2013–2016 przedstawia rys. 5.

Rys. 5. Struktura dochodów własnych dolnośląskich JST w latach 2013–2016

Udział subwencji ogólnej w dochodach dolnośląskich JST w 2016 r., podobnie jak w latach poprzednich, był bardzo zróżnicowany i kształtował się w przedziale od 6,7% w dochodach województwa samorządowego do 39,7% w dochodach powiatów, w tym stanowił 20,3% dochodów gmin i 16,6% dochodów miast na prawach powiatu. Wyniki porównań rok do roku informują o wzroście udziału subwencji ogólnej w dochodach województwa samorządowego (o 1,8 punktu proc.) oraz o niewielkim spadku jej udziału (do 1,5 punktu proc.) w dochodach pozostałych JST. Analiza struktury dochodów według jednostek poszczególnych szczebli pozwala zauważyć wysokie zróżnicowanie udziału subwencji ogólnej w ich dochodach, z tego w dochodach gmin od 7,4% (Szczawno Zdrój) do 43,7% (Lubomierz), w dochodach miast na prawach powiatu od 14% (Wrocław) do 26,2% (Legnica), a w dochodach powiatów od 15,8% (Legnicki) do 50,6% (Wołowski).

W strukturze subwencji ogólnej nastąpiły w 2016 r. niewielkie przesunięcia udziału kwot poszczególnych części w stosunku do roku ubiegłego — część oświatowa stanowiła 83% (spadek udziału o 0,5 punktu proc.), część wyrównawcza 13,1% (wzrost udziału o 0,3 punktu proc.), a część równoważąca i regionalna 3,8% jej łącznej kwoty.

W 2016 r. dotacje celowe określiły 35,4% dochodów województwa samorządowego, 25,1% dochodów gmin, 23,2% dochodów powiatów i 17,8% dochodów miast na prawach powiatu. W stosunku do roku poprzedniego odnotowano wzrost udziału dotacji w dochodach JST — największy w dochodach gmin (o 5,7 punktu proc.), miast na prawach powiatów (o 4,9 punktu proc.) i województwa samorządowego (o 1,7 punktu proc.).

Zmiany w strukturze dotacji celowych w 2016 r. dotyczyły wzrostu udziału dotacji otrzymanych na finansowanie zadań z zakresu administracji rządowej — wzrost (o 22,4 punktu proc.) do 65,9% — oraz spadku udziału dotacji otrzymanych na dofinansowanie zadań własnych JST — spadek (o 20,6 punktu proc.) do 27,8%. Udział dotacji na finansowanie zadań realizowanych wspólnie z innymi jednostkami na podstawie porozumień (3,8%) oraz otrzymanych z funduszy celowych i pozostałych jednostek sektora finansów publicznych (2,4%) był natomiast zbliżony do poprzedniego roku.

4. Poziom dochodów na 1 mieszkańca

Dochody zrealizowane przez dolnośląskie JST w 2016 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 5641 zł i były wyższe o 405 zł (o 12,2%) od pozyskanych w roku poprzednim, z tego dochody bieżące wyniosły 5197 zł i były wyższe o 514 zł (o 11%), a dochody majątkowe wyniosły 444 zł i były niższe o 109 zł (o 19,7%).

Dochody dolnośląskich gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 3999 zł i były wyższe o 412 zł (o 11,5%) od uzyskanych w roku poprzednim. Wzrost dochodów per capita odnotowano we wszystkich typach gmin regionu, z tego w gminach miejskich o 415 zł (o 12,3%), wiejskich o 445 zł (o 11,6%) i miejsko-wiejskich o 378 zł (o 10,5%). Najwyższe dochody na 1 mieszkańca (5857 zł) i jednocześnie największy wzrost kwotowy (o 526 zł) uzyskały miasta na prawach powiatu. Niewielka zmiana dochodów dotyczyła powiatów — odpowiednio 962 zł w 2015 r. i 966 zł w 2016 roku. Wartości roku poprzedniego nie uzyskały dochody województwa samorządowego, które wyniosły 389 zł i były niższe o 47 zł (o 10,8%) od zrealizowanych w 2015 roku.

Poziom dochodów dolnośląskich JST na 1 mieszkańca w latach 2015 i 2016 zaprezentowano w tab. 5.

Zróznicowanie poziomu dochodów dolnośląskich JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca ukształtowało się w 2016 r. w następujących przedziałach:

- 1) gminy: od 2986 zł do 8345 zł, z tego:
  - gminy miejskie — od 3209 zł (Nowa Ruda) — do 7517 zł (Świeradów-Zdrój),
  - gminy wiejskie — od 3244 zł (Malczyce) — do 8345 zł (Kobierzyce),
  - gminy miejsko-wiejskie — od 2986 zł (Pieszyce²) — do 7922 zł (Polkowice);
- 2) powiaty: od 779 zł (Wrocławski) do 1276 zł (Milicki);
- 3) miasta na prawach powiatu: od 4753 zł (Jelenia Góra) do 6340 zł (Wrocław).

Największe zróznicowanie poziomu dochodów per capita dotyczyło gmin (5359 zł), a najmniejsze powiatów (497 zł). W obu przypadkach miało miejsce zmniejszenie się różnic w dochodach na 1 mieszkańca w porównaniu z rokiem poprzednim. Wyniki ustaleń wskazują na podwyższenie się zarówno dolnej (o 431 zł) jak i górnej (o 377 zł) granicy dochodów per capita gmin przy jednoczesnym zmniejszeniu zróznicowania poziomu dochodów z kwoty 5413 (w 2015 r.) do kwoty 5359 (w 2016 r.).

Poziom średniej wartości dochodów per capita dla gmin w regionie (3999 zł) został osiągnięty przez 53 gminy (32,1%), z tego 34 gminy wiejskie (43,6% tych gmin), 10 gmin miejsko-wiejskich (17,8% tych gmin) i 9 gmin miejskich (29% tych gmin).

² Gmina Pieszyce z dniem 1 stycznia 2016 r. uzyskała status gminy miejsko-wiejskiej na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 lipca 2015 r. w sprawie ustalenia granic niektórych miast, nadania niektórym miejscowościom statusu miasta, ustalenia granic oraz zmiany nazw i siedzib władz niektórych gmin (Dz.U. poz. 1083).

Tabela 5. Dochody dolnośląskich JST na 1 mieszkańca w latach 2015 i 2016 (w zł)

Wyszczególnienie	2015			2016		
	dochody ogółem	z tego:		dochody ogółem	z tego:	
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe
JST ogółem	5 236	4 683	553	5 641	5 197	444
Gminy, z tego:	3 587	3 259	328	3 999	3 802	197
– miejskie	3 380	3 091	288	3 795	3 570	225
– wiejskie	3 821	3 424	396	4 266	4 087	178
– miejsko-wiejskie	3 601	3 289	312	3 979	3 793	186
Powiaty	962	900	61	966	923	43
Miasta na prawach powiatu	5 332	4 818	513	5 857	5 269	588
Województwo samorządowe	436	312	124	389	297	92

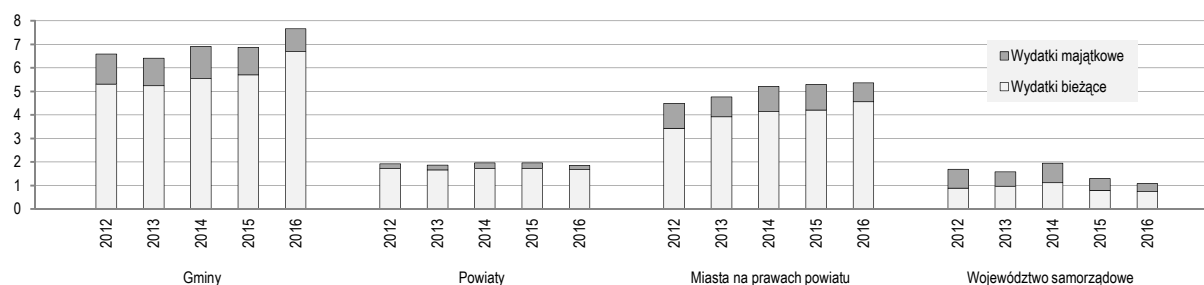
Według liczby mieszkańców na dzień 30 czerwca.

Dla porównania — dochody per capita wszystkich JST w kraju w 2016 r. wyniosły 5560 zł i były wyższe o 385 zł (7,4%) niż w roku poprzednim. Dochody per capita obliczone dla wszystkich gmin wyniosły 3944 zł i były wyższe o 548 zł (16,1%), miast na prawach powiatu wyniosły 5900 zł i były wyższe o 317 zł (5,7%), powiatów wyniosły 928 zł i były wyższe o 11 zł (1,2%) od zrealizowanych w 2015 roku. Poziomu roku poprzedniego nie uzyskały jedynie województwa samorządowe, których dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 351 zł i były niższe o 94 zł (21,1%). Wyniki porównań dochodów JST w regionie ze średnimi dla kraju wskazują, że w 2016 r. jedynie dolnośląskie powiaty uzyskały poziom dochodów na 1 mieszkańca niższy niż uzyskany przez tego typu jednostki w kraju.

5. Wielkość i dynamika wydatków

Wydatki dolnośląskich JST w roku budżetowym 2016 wyniosły łącznie 15 965,5 mln zł — przy planowanych w wysokości 17 021 mln zł — i były o 616,3 mln zł (o 4%) wyższe od wykonanych w 2015 roku. Wydatki bieżące wyniosły 13 693,8 mln zł i były o 1 320,1 mln zł (o 10,7%) wyższe od wykonanych w roku poprzednim, a ich udział w wydatkach ogółem wzrósł do 85,8% (o 5,2 punktu proc.). Wydatki majątkowe wyniosły 2 271,7 mln zł i były o 703,8 mln zł (o 23,7%) niższe od wykonanych w roku poprzednim, a ich udział w wydatkach ogółem obniżył się do 14,2% (o 5,2 punktu proc.) w stosunku do 2015 roku.

Zmiany poziomu wydatków dolnośląskich JST w latach 2012–2016 przedstawia rys. 6, a poziom wydatków w latach 2015 i 2016 w podziale na bieżące i majątkowe — tab. 6.

Rys. 6. Wydatki bieżące i majątkowe dolnośląskich JST w latach 2012–2016 (w mld zł)

W 2016 r. wzrost wydatków odnotowano w budżetach gmin wszystkich typów — łącznie o 11,4% (z tego gmin miejsko-wiejskich o 11,8%, miejskich i wiejskich o 11,2%) — oraz miast na prawach powiatu — o 1,2%. Wydatki województwa samorządowego i wydatki powiatów wykazały tendencję spadkową. Wydatki województwa były niższe o 16,8% (przy spadku wydatków majątkowych o 33,7% i bieżących o 5,7%), a wydatki powiatów były łącznie niższe o 0,7% (przy spadku wydatków majątkowych o 11,5% i wzroście wydatków bieżących o 0,6%).

Dynamika zmian poziomu wydatków jednostek poszczególnych szczebli w stosunku do wykonanych w 2015 r. była bardzo zróżnicowana. Rozpiętość procentowa spadku poziomu wydatków majątkowych

kształtowała się między 8,2% (dla budżetów gmin miejskich) a 33,7% (w budżecie województwa samorządowego). Zmiana poziomu wydatków bieżących kształtowała się natomiast od wzrostu o 19,2% (w budżetach gmin wiejskich) do spadku o 5,7% (w budżecie województwa samorządowego).

Tabela 6. Dynamika wydatków dolnośląskich JST w 2016 r.

Wyszczególnienie	2015			2016				Dynamika wydatków (2015 = 100)			
	wydatki ogółem	z tego:		wydatki ogółem	z tego:		struktura wydatków		ogółem	bieżące	majątkowe
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe	bieżące	majątkowe			
	[tys. zł]							[%]			
JST ogółem	15 349 255	12 373 734	2 975 521	15 965 527	13 693 830	2 271 697	85,8	14,2	104,0	110,7	76,3
Gminy, z tego:	6 880 317	5 710 164	1 170 153	7 665 495	6 702 169	963 326	87,4	12,6	111,4	117,4	82,3
– miejskie	2 229 793	1 926 646	303 146	2 479 139	2 200 940	278 199	88,8	11,2	111,2	114,2	91,8
– wiejskie	2 077 401	1 642 377	435 024	2 309 493	1 958 282	351 211	84,8	15,2	111,2	119,2	80,7
– miejsko-wiejskie	2 573 124	2 141 141	431 983	2 876 863	2 542 947	333 916	88,4	11,6	111,8	118,8	77,3
Powiaty	1 870 324	1 670 093	200 232	1 857 285	1 679 997	177 288	90,5	9,5	99,3	100,6	88,5
Miasta na prawach powiatu	5 297 579	4 205 390	1 092 189	5 359 703	4 568 616	791 087	85,2	14,8	101,2	108,6	72,4
Województwo samorządowe	1 301 034	788 087	512 947	1 083 043	743 047	339 996	68,6	31,4	83,2	94,3	66,3

Analiza zmian poziomu wydatków samorządowych w regionie w 2016 r. według poszczególnych jednostek wskazuje na wzrost wydatków ogółem w budżetach 160 (81,6%) JST, natomiast poziomu roku poprzedniego nie osiągnęły wydatki 36 JST, w tym wydatki 20 gmin i 14 powiatów.

Wyniki ustaleń szczegółowych w zakresie zmian poziomu wydatków majątkowych dolnośląskich JST wskazują na:

- wzrost wydatków majątkowych w budżetach 61 jednostek łącznie na kwotę 120,5 mln zł, z tego w budżetach 50 gmin i 11 powiatów; najwyższy wzrost dotyczył wydatków gminy miejskiej Głogów (o 17,4 mln zł) oraz gminy Duszniki-Zdrój (o 11,1 mln zł);
- spadek wydatków majątkowych w budżetach 135 jednostek łącznie na kwotę 583,4 mln zł, z tego w budżetach 115 gmin, 15 powiatów, 4 miast na prawach powiatu i województwa samorządowego; największy spadek dotyczył wydatków majątkowych Wrocławia (o 174 mln zł), województwa samorządowego (o 173 mln zł) i Wałbrzycha (o 108 mln zł).

6. Struktura wydatków

Zrealizowane w 2016 r. wydatki bieżące w wysokości 13 693,8 mln zł (95,5% planowanych) stanowiły 85,8%, a wydatki majątkowe w wysokości 2 271,7 mln zł (84,8% planowanych) stanowiły 14,2% wydatków dolnośląskich JST.

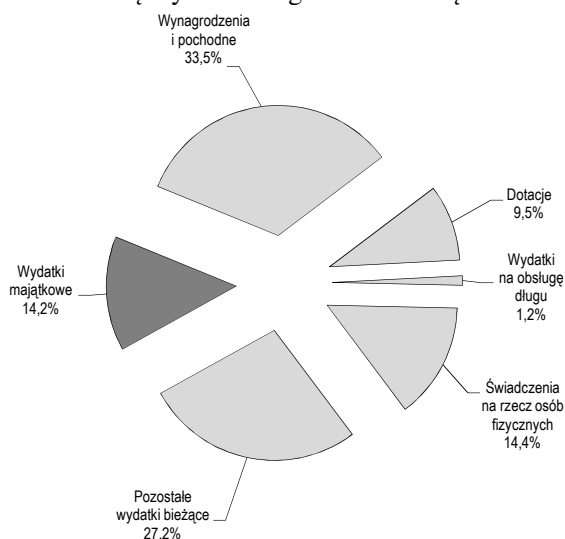
Wyniki porównań do danych krajowych wskazują, że udział wydatków majątkowych JST w regionie ukształtował się powyżej średniej dla wszystkich JST w kraju, która wyniosła 12,5%.

Udział wydatków majątkowych w wydatkach dolnośląskich JST wyniósł w 2016 r.:

- w budżetach gmin — 12,6% (przy średniej dla gmin w kraju 11,2%),
- w budżetach miast na prawach powiatu — 14,8% (przy średniej w kraju 11,9%),
- w budżecie województwa samorządowego — 31,4% (przy średniej w kraju 26,2%),
- w budżetach powiatów — 9,5% i ukształtował się poniżej średniej w kraju, która wyniosła 12,9%.

Najwyższy udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem odnotowano w budżetach gmin Duszniki-Zdrój (43,4%) i Koberzyce (34,4%) oraz w budżecie województwa samorządowego (31,4%), a najniższy w budżetach powiatów: Zgorzeleckiego, Milickiego i Górowskiego (odpowiednio 1%, 1,1% i 1,3%) oraz w budżecie gminy Pęcław (1,1%).

Strukturę wydatków ogółem dolnośląskich JST w 2016 r. przedstawiono na rys. 7.

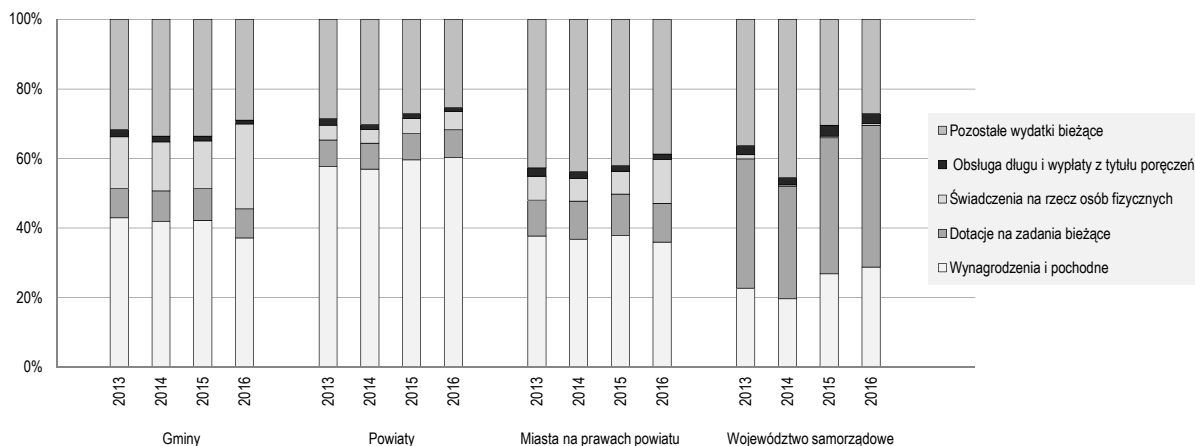

Rys. 7. Struktura wydatków ogółem dolnośląskich JST w 2016 r. (w podziale na wydatki majątkowe i grupy wydatków bieżących)

Zmiany w strukturze wydatków dolnośląskich JST w 2016 r. w porównaniu do wykonanych w 2015 r.:

- wydatki na wynagrodzenia i pochodne stanowiły 33,5% wydatków ogółem i 39,1% wydatków bieżących (w 2015 r. — odpowiednio 33,9% i 42,1%),
- dotacje na zadania bieżące stanowiły 9,5% wydatków ogółem i 11,1% wydatków bieżących (w 2015 r. — odpowiednio 9,5% i 11,8%),
- wydatki na świadczenia na rzecz osób fizycznych stanowiły 14,4% wydatków ogółem i 16,8% wydatków bieżących (w 2015 r. — odpowiednio 7,4% i 9,1%),
- wydatki na obsługę długu stanowiły 1,2% wydatków ogółem i 1,4% wydatków bieżących (w 2015 r. — odpowiednio 1,3% i 1,6%),
- pozostałe wydatki bieżące stanowiły 27,2% wydatków ogółem i 31,7% wydatków bieżących (w 2015 r. — odpowiednio 28,5% i 35,4%).

Zmiany w strukturze wydatków bieżących dolnośląskich JST w latach 2013–2016 przedstawiono na rys. 8, a strukturę tych wydatków w budżetach jednostek poszczególnych szczebli w 2016 r. — w tab. 7.

Rys. 8. Struktura wydatków bieżących dolnośląskich JST w latach 2013–2016

Tabela 7. Struktura wydatków bieżących dolnośląskich JST w 2016 r.

Wyszczególnienie	Wydatki bieżące (w tys. zł)	Struktura wydatków bieżących (w %)				
		wynagrodzenia i pochodne	dotacje	świadczenia na rzecz osób fizycznych	obsługa długu	pozostałe
JST ogółem	13 693 830	39,1	11,1	16,8	1,4	31,7
Gminy, z tego:	6 702 169	37,1	8,4	24,4	1,1	29,0
– miejskie	2 200 940	37,3	9,8	21,6	1,1	30,2
– wiejskie	1 958 282	37,1	7,5	26,5	0,9	28,0
– miejsko-wiejskie	2 542 947	37,0	7,9	24,9	1,1	29,1
Powiaty	1 679 997	60,2	8,0	5,2	1,2	25,3
Miasta na prawach powiatu	4 568 616	35,9	11,2	12,6	1,6	38,7
Województwo samorządowe	743 047	28,7	40,8	0,4	2,9	27,1

Zmiany w strukturze wydatków bieżących dolnośląskich JST wskazują, że w stosunku do 2015 r. udział wydatków na wynagrodzenia i pochodne obniżył się łącznie o 3 punkty proc., w tym w wydatkach gmin

wiejskich i miejsko-wiejskich (o 5,4 punktu proc.), a jednocześnie wzrósł w wydatkach województwa samorządowego (o 1,8 punktu proc.) i wydatkach powiatów (o 0,6 punktu proc.). Podobny charakter zmian dotyczy udziału wydatków na obsługę długu (spadek o 0,2 punktu proc.) oraz dotacji na zadania bieżące (spadek o 0,7 punktu proc.). W wydatkach bieżących samorządów lokalnych widoczny jest znaczący wzrost udziału wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych (z 9,1% w 2015 r. do 16,8% w 2016 r.), w tym w wydatkach bieżących gmin (z 13,7% w 2015 r. do 24,4% w 2016 r.).

Struktura wydatków bieżących jednostek poszczególnych szczebli i typów gmin charakteryzowała się dużym zróżnicowaniem:

- udział wynagrodzeń i pochodnych zawierał się w przedziale od 28,7% (województwo samorządowe) do 60,2% (powiaty), w budżetach gmin wynosił 37,1%,
- udział dotacji kształtował się pomiędzy 7,5% (gminy wiejskie) a 40,8% (województwo samorządowe),
- udział wydatków na świadczenia na rzecz osób fizycznych kształtował się pomiędzy 0,4% (województwo samorządowe) a 26,5% (gminy wiejskie),
- udział wydatków na obsługę długu zawierał się w przedziale od 0,9% (gminy wiejskie) do 2,9% (województwo samorządowe), w 3 gminach nie wystąpiły wydatki na obsługę długu (Polkowice, Rudna, Warta Bolesławiecka),
- udział pozostałych wydatków bieżących kształtował się od 27,1% (województwo samorządowe) do 38,7% (miasta na prawach powiatu), w gminach łącznie stanowił 29% ich wydatków bieżących.

Strukturę wydatków dolnośląskich JST w 2016 r. z uwzględnieniem kierunków wydatkowania środków według działów klasyfikacji budżetowej przedstawia tab. 8.

Tabela 8. Struktura wydatków ogółem dolnośląskich JST w 2016 r. według działów (w %)

Wyszczególnienie	Udział wydatków przeznaczonych na finansowanie zadań									
	oświaty i wychowania (dział 801)	pomocy społecznej (dział 852)	transportu i łączności (dział 600)	administracji publicznej (dział 750)	gospodarki komunalnej i ochrony środowiska (dział 900)	gospodarki mieszkaniowej (dział 700)	kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (dział 921)	bezpieczeństwa publicznego i ochrony przeciwpożarowej (dział 754)	ochrony zdrowia (dział 851)	pozostałych
JST ogółem	28,0	19,4	13,3	9,7	8,9	4,5	4,4	1,9	1,7	8,3
Gminy, z tego:	31,0	24,7	8,3	10,9	10,9	4,5	4,4	1,1	1,1	3,3
– miejskie	30,3	23,8	8,8	10,0	11,1	6,9	4,2	1,0	1,0	3,1
– wiejskie	32,2	24,6	9,3	11,7	10,4	2,4	4,7	1,1	0,8	3,0
– miejsko-wiejskie	30,5	25,5	7,0	11,0	11,1	4,1	4,3	1,2	1,4	3,8
Powiaty	30,3	19,2	14,4	11,6	0,1	0,6	0,2	5,8	4,5	13,1
Miasta na prawach powiatu	27,6	15,7	15,4	7,1	10,9	6,7	5,0	2,0	0,8	8,8
Województwo samorządowe	4,9	0,8	37,0	10,3	0,3	0,7	8,3	0,2	5,2	32,4

Wydatki dolnośląskich JST w 2016 r., tak jak w poprzednich latach, koncentrowały się w czterech działach klasyfikacji budżetowej: 801 — Oświata i wychowanie (28,0%), 852 — Pomoc społeczna (19,4%), 600 — Transport i łączność (13,3%) i 750 — Administracja publiczna (9,7%). Na finansowanie zadań klasyfikowanych w tych działach JST przeznaczyły łącznie 10 749 mln zł (o 1 012 mln zł więcej niż w 2015 r.), co stanowiło 67,3% ich wydatków w 2016 r. (w 2015 r. stanowiło 63,4% wydatków).

Z samorządowych budżetów w regionie przeznaczono w 2016 r. na realizację zadań:

- oświaty i wychowania — 4 335 mln zł (w 2015 r. 4 292 mln zł),
- pomocy społecznej — 3 034 mln zł (w 2015 r. 1 789 mln zł),
- transportu i łączności — 1 945 mln zł (w 2015 r. 2 176 mln zł),
- administracji publicznej — 1 436 mln zł (w 2015 r. 1 480 mln zł).

Znaczące kwoty, tak jak w roku poprzednim, przeznaczono też na realizację zadań gospodarki komunalnej i ochrony środowiska — 1 264 mln zł (w 2015 r. 1 292 mln zł), gospodarki mieszkaniowej — 659 mln zł (w 2015 r. 669 mln zł) oraz kultury i ochrony dziedzictwa narodowego — 658 mln zł (w 2015 r. 896 mln zł).

Wyniki porównań wskazują, że przy odnotowanym w 2016 r. wzroście łącznych kwot wydatków dolnośląskich JST (o 616,3 mln zł), wydatki na realizację zadań transportu i łączności obniżyły się o 231,8 mln zł (o 10,7%), administracji publicznej obniżyły się o 44 mln zł (o 3%), kultury i ochrony dziedzictwa narodowego obniżyły się o 237,8 mln zł (o 26,5%). Najwyższy wzrost — o 1 245,1 mln zł (o 69,6%) — dotyczył wydatków na pomoc społeczną, co pozostawało w bezpośrednim związku z wypłatą świadczeń wychowawczych z wprowadzonego od 1 kwietnia 2016 r. rządowego programu wsparcia dla rodzin „Rodzina 500 plus”.

W budżetach dolnośląskich samorządów nadal dominowały wydatki na realizację zadań oświaty i wychowania, które w 2016 r. stanowiły 28% wydatków ogółem. Najwyższy ich udział odnotowano w budżetach gmin (31%) i powiatów (30,3%) oraz miast na prawach powiatu (27,6%). Wśród samorządów gminnych największy udział wydatków na finansowanie zadań oświaty odnotowano w budżecie gminy Czarny Bór (48,8%), a najniższy w budżecie gminy Polanica-Zdrój (18,4%). W budżetach powiatów udział wydatków na oświatę kształtował się w przedziale od 11,5% (Legnicki) do 53,1 (Głogowski), a w budżetach miast na prawach powiatu od 24,5% (Wałbrzych) do 34,9% (Legnica).

Odnotowany w 2016 r. wzrost wydatków przeznaczonych na realizację zadań pomocy społecznej dotyczył JST wszystkich szczebli i typów gmin, co znalazło wyraz w podwyższeniu ich udziału do 19,4% samorządowych wydatków (wzrost o 7,7 punktu proc.), w tym w budżetach gmin do 24,7% (wzrost o 10,8 punktu proc.), a w budżetach powiatów do 19,2% ich wydatków (wzrost o 2,1 punktu proc.). Najwyższy udział wydatków na finansowanie zadań pomocy społecznej odnotowano w gminie Paszowice (43%), a najniższy w gminie wiejskiej Kłodzko (11,2%). Wśród powiatów najwyższy udział dotyczył wydatków Powiatu Legnickiego (48,6%), a najniższy wydatków Powiatu Bolesławieckiego (7,9%).

Udział wydatków samorządowych na finansowanie zadań transportu i łączności — przy znaczącym spadku kwot tych wydatków, szczególnie w budżetach miast na prawach powiatu — obniżył się do 13,3% (w 2015 r. wynosił 14,2%), w tym w budżetach gmin i miast na prawach powiatu obniżył się, odpowiednio, o 0,6 i 1,5 punktu proc. W budżecie samorządu województwa udział tych wydatków wzrósł (o 3,5 punktu proc.) do 37%, a w budżetach samorządów powiatowych wzrósł (o 1,8 punktu proc.) do 14,4% ich wydatków. Najwyższe wydatki na finansowanie zadań transportu i łączności odnotowano w budżecie Wrocławia (607 mln zł) i województwa samorządowego (397,1 mln zł).

Na finansowanie zadań administracji publicznej samorządy przeznaczyły łącznie o 44 mln zł mniej niż w roku poprzednim. Udział tych wydatków w zasadzie nie uległ zmianie i stanowił 9,7% wydatków dolnośląskich JST (w 2015 r. wynosił 9,6%), z tego nieznacznie wzrósł w budżetach powiatów i miast na prawach powiatu (odpowiednio 0,8 i 0,5 punktu proc.), w gminach pozostał na niezmiennym poziomie (10,9%), a w budżecie województwa samorządowego uległ obniżeniu (o 3,4 punktu proc.) i stanowił 10,3% wydatków. Najwyższy udział wydatków na administrację odnotowano w budżecie gminy Legnickie Pole (21,6%), a najniższy — w budżecie Legnicy (6,1%).

Samodzielność finansowa JST przejawia się szczególnie swobodą w podejmowaniu decyzji dotyczących określenia zakresu zadań inwestycyjnych finansowanych z ich budżetów.

Strukturę wydatków majątkowych dolnośląskich JST w 2016 r., określoną udziałem procentowym wydatków przeznaczonych na rozwój infrastruktury określonych dziedzin (działów klasyfikacji budżetowej) w łącznej kwocie wydatków majątkowych, przedstawia tab. 9.

Tabela 9. Struktura wydatków majątkowych dolnośląskich JST w 2016 r. według działów (w %)

Wyszczególnienie	Udział wydatków majątkowych według działów								
	transport i łączność (dział 600)	gospodarka komunalna i ochrona środowiska (dział 900)	oświata i wychowanie (dział 801)	rolnictwo i łowiectwo (dział 010)	kultura fizyczna (dział 926)	gospodarka mieszkaniowa (dział 700)	kultura i ochrona dziedzictwa narodowego (dział 921)	ochrona zdrowia (dział 851)	pozostałe
JST ogółem	35,5	10,5	9,8	8,4	7,7	7,0	4,7	2,3	14,1
Gminy, z tego:	35,4	15,9	11,9	3,3	10,6	7,9	4,6	1,1	9,5
– miejskie	33,0	15,6	9,3	0,0	13,5	13,6	5,0	0,7	9,3
– wiejskie	36,1	15,0	17,0	5,4	8,3	4,2	5,4	1,4	7,1
– miejsko-wiejskie	36,5	17,0	8,7	3,7	10,5	6,9	3,4	1,0	12,2
Powiaty	70,5	0,1	12,1	0,5	0,6	0,2	0,3	4,8	10,9
Miasta na prawach powiatu	30,0	10,7	10,6	0,0	8,5	10,4	7,0	0,5	22,3
Województwo samorządowe	30,5	0,4	0,7	46,5	1,2	0,1	1,7	9,1	10,0

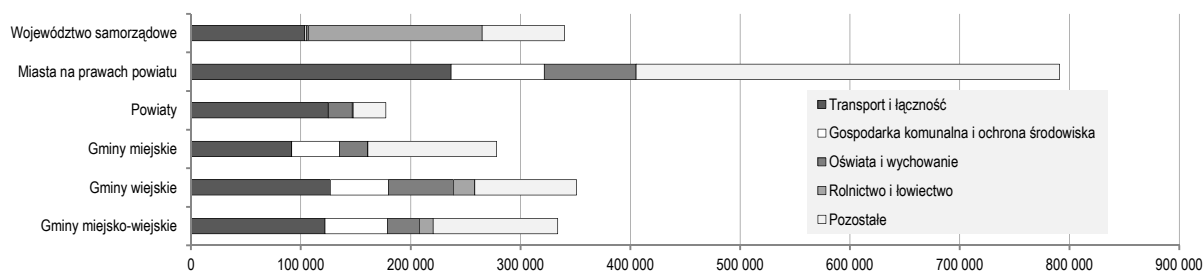
Wydatki majątkowe dolnośląskich JST w 2016 r. wyniosły łącznie 2 271,7 mln zł (w 2015 r. wyniosły 2 975,5 mln zł), w tym na transport i łączność (dział 600) przeznaczono 806,3 mln zł (w 2015 r. przeznaczono 1 088,7 mln zł) — co stanowiło 35,5% łącznej kwoty samorządowych wydatków majątkowych. Udział wydatków na transport i łączność w strukturze wydatków majątkowych:

- powiatów — obniżył się z 70,9% (w 2015 r.) do 70,5% i kształtował się w przedziale od 0,8% (Zgorzelecki) do 98% (Średzki),
- miast na prawach powiatu — obniżył się z 34,6% (w 2015 r.) do 30% i kształtował się w przedziale od 26,3% (Wrocław) do 61,3% (Legnica),
- województwa samorządowego — obniżył się z 33,4% (w 2015 r.) do 30,5%,
- gmin — wzrósł z 34% (w 2015 r.) do 35,4% i kształtował się w przedziale od 0,2% (Kondratowice) do 93,1% (Jeżów Sudecki).

Na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska (dział 900) wydatkowano łącznie 239,2 mln zł, co stanowiło 10,5% wydatków majątkowych dolnośląskich JST. Wysoki udział tych wydatków, pomimo wyraźnego spadku, utrzymał się w budżetach gmin — 15,9% (spadek o 3,1 punktu proc.).

W 2016 r. odnotowano wzrost udziału wydatków majątkowych na kulturę fizyczną, gospodarkę mieszkaniową, oświatę i wychowanie oraz rolnictwo i łowiectwo (działy: 926, 700, 801 i 010) — odpowiednio o 2,8, 2,4, 1,5 i 0,5 punktu proc.

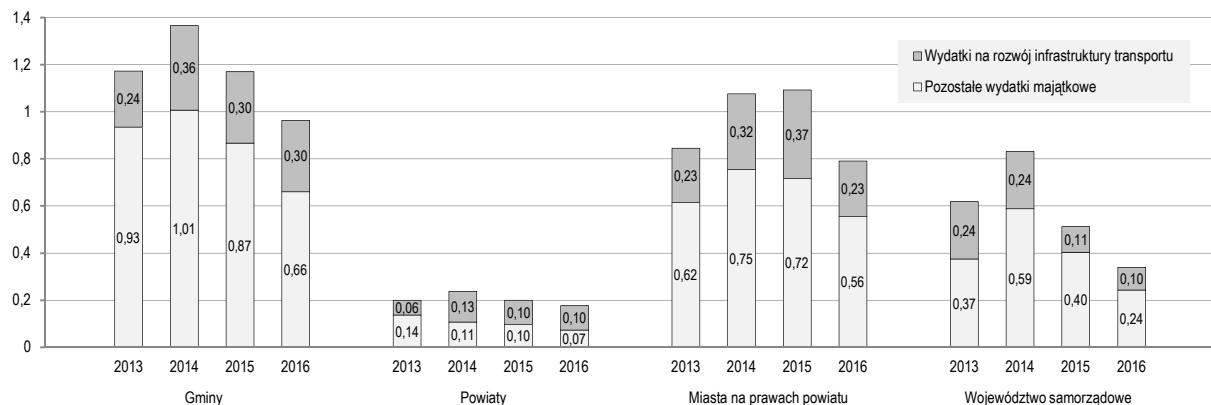
Poziom i strukturę wydatków majątkowych JST poszczególnych szczebli w 2016 r. według wybranych działów klasyfikacji budżetowej przedstawia rys. 9.

Rys. 9. Poziom i struktura wydatków majątkowych dolnośląskich JST w 2016 r. (w tys. zł)

Analiza zmian poziomu wydatków samorządowych na rozwój infrastruktury transportu w latach 2013–2016 wskazuje na obniżenie się poziomu wydatków na te zadania w samorządach wszystkich szczebli i typów gmin — najwyższy spadek, w porównaniu do 2015 r., odnotowano w budżecie województwa samorządowego oraz budżetach miast na prawach powiatu (odpowiednio o 39,4% i 37,4%).

Zmiany poziomu wydatków majątkowych dolnośląskich JST w latach 2013–2016, w tym wydatków na rozwój infrastruktury transportu (klasyfikowanych w rozdziałach 60013–60017), przedstawiono na rys. 10.

Rys. 10. Wydatki majątkowe dolnośląskich JST w latach 2013–2016, w tym na rozwój infrastruktury transportu (w mld zł)

7. Poziom wydatków na 1 mieszkańca

Wydatki zrealizowane przez dolnośląskie JST w 2016 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 5498 zł i były wyższe o 215 zł (o 4,1%), z czego wydatki bieżące wyniosły 4716 zł i były wyższe o 457 zł (o 10,7%), a wydatki majątkowe wyniosły 782 zł i były niższe o 242 zł (o 23,6%) od wykonanych w roku poprzednim.

Najwyższe wydatki per capita w regionie po raz kolejny zrealizowały miasta na prawach powiatu, łącznie w wysokości 5741 zł, tj. wyższe o 62 zł (1,1%) od wykonanych w 2015 roku. Wydatki gmin w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 3891 zł i były wyższe o 403 zł (11,5%), z tego gmin miejskich o 438 zł (13,4%), gmin wiejskich o 398 zł (10,8%) i gmin miejsko-wiejskich o 371 zł (10,5%). Zmiany poziomu wydatków per capita samorządów wskazują, że najmniejszy ich wzrost dotyczył miast na prawach powiatu. Jednocześnie w budżecie samorządu województwa odnotowano spadek wydatków do kwoty 373 zł (o 75 zł, tj. 16,8%), a w budżetach powiatów — do kwoty 943 zł (o 5 zł, tj. 0,5%).

Poziom wydatków dolnośląskich JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2015 i 2016 zaprezentowano w tab. 10.

Tabela 10. Wydatki dolnośląskich JST na 1 mieszkańca w latach 2015 i 2016 (w zł)

Wyszczególnienie	2015			2016		
	wydatki ogółem	z tego:		wydatki ogółem	z tego:	
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe
JST ogółem	5 283	4 259	1 024	5 498	4 716	782
Gminy, z tego:	3 488	2 895	593	3 891	3 402	489
– miejskie	3 272	2 828	445	3 710	3 294	416
– wiejskie	3 698	2 924	774	4 096	3 473	623
– miejsko-wiejskie	3 527	2 935	592	3 898	3 445	452
Powiaty	948	847	102	943	853	90
Miasta na prawach powiatu	5 679	4 508	1 171	5 741	4 893	847
Województwo samorządowe	448	271	177	373	256	117

Według liczby mieszkańców na dzień 30 czerwca.

Zróznicowanie poziomu wydatków dolnośląskich JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca ukształtowało się w 2016 r. w następujących przedziałach:

- 1) gminy: od 2893 zł do 8519 zł, z tego:
  - miejskie: od 2965 zł (Piława Górna) do 7062 zł (Duszniki-Zdrój),
  - wiejskie: od 3080 zł (Malczyce) do 8519 zł (Jerzmanowa),
  - miejsko-wiejskie od 2893 zł (Gryfów Śląski) do 8265 zł (Polkowice);
- 2) powiaty: od 731 zł (Wrocławski) do 1281 zł (Wołowski);
- 3) miasta na prawach powiatu: od 4495 zł (Jelenia Góra) do 6206 zł (Wrocław).

Wyniki analiz wskazują na utrzymywanie się w regionie Dolny Śląsk wysokiego zróżnicowania wydatków gmin (5626 zł) i niskiego zróżnicowania wydatków powiatów (550 zł). We wszystkich typach gmin odnotowano pogłębienie się różnic pomiędzy najniższymi a najwyższymi wydatkami przy jednoczesnym podwyższeniu górnej i dolnej granicy wydatków na 1 mieszkańca. Wyniki porównań do roku poprzedniego wskazują również na zmniejszenie się różnic poziomu wydatków w budżetach miast na prawach powiatu i w budżetach powiatów.

Wzrost poziomu wydatków dolnośląskich JST w 2016 r. w przeliczeniu na 1 mieszkańca był wynikiem wzrostu wydatków bieżących o 457 zł (10,7%) i spadku wydatków majątkowych o 242 zł (23,6%). Obniżenie poziomu wydatków majątkowych dotyczyło JST wszystkich szczebli i typów gmin w regionie. Wydatki majątkowe miast na prawach powiatu były niższe o 324 zł (27,7%), gmin wiejskich — o 151 zł (19,5%), gmin miejsko-wiejskich — o 140 zł (23,7%), gmin miejskich — o 29 zł (6,5%). Wydatki majątkowe województwa samorządowego w przeliczeniu na 1 mieszkańca były w 2016 r. niższe o 60 zł (33,9%), a powiatów — o 12 zł (11,8%).

Zróźnicowanie poziomu wydatków majątkowych JST w regionie w przeliczeniu na 1 mieszkańca ukształtowało się w 2016 r. w następujących przedziałach kwotowych:

- 1) dla gmin: od 44 zł do 3063 zł, z tego:
  - miejskich: od 61 zł (Kamienna Góra) do 3063 zł (Duszniki-Zdrój),
  - wiejskich: od 44 zł (Pęcław) do 2654 zł (Kobierzyce),
  - miejsko-wiejskich: od 65 zł (Przemków) do 1089 zł (Środa Śląska);
- 2) dla powiatów: od 9 zł (Zgorzelecki) do 230 zł (Oławski);
- 3) dla miast na prawach powiatu: od 230 zł (Jelenia Góra) do 1038 zł (Wrocław).

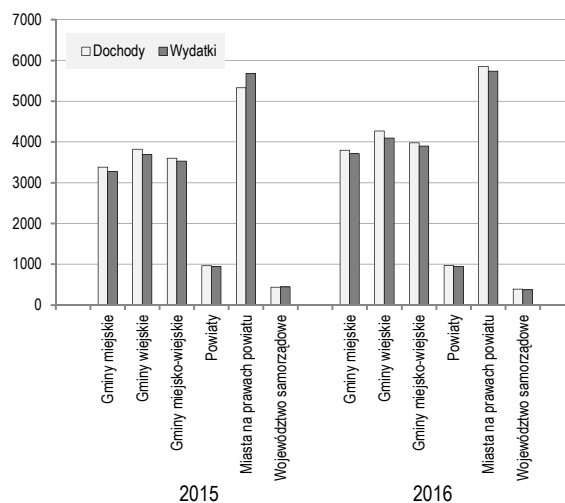
Wyniki porównań poziomu dochodów i wydatków dolnośląskich JST pozwalają zauważyć, że w 2016 r. wydatki na 1 mieszkańca były łącznie o 143 zł niższe od zrealizowanych dochodów (dla porównania — w 2015 r. zrealizowane wydatki były wyższe od dochodów o 47 zł). Ustalenia szczegółowe dla 2016 r. wskazują na wystąpienie ujemnej różnicy pomiędzy dochodami a wydatkami w 43 budżetach: 37 gminnych, 5 powiatowych i 1 miasta na prawach powiatu (dla porównania — w 2015 r. wystąpiła w 51 budżetach, a w 2014 r. — w 103), co informuje o kolejnym zmniejszeniu się liczby budżetów zamkniętych deficytem.

Poziom dochodów i wydatków dolnośląskich JST w przeliczeniu na 1 mieszkańca według szczebli i typów gmin przedstawia rys. 11, a według poszczególnych jednostek — zestawienie 2 zamieszczone na końcu opracowania.

Dla porównania — wydatki samorządowych budżetów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2016 r. wyliczone dla wszystkich JST w kraju wyniosły łącznie 5362 zł i były wyższe o 254 zł (5%) od zrealizowanych w roku poprzednim. Wydatki gmin wyniosły 3803 zł i były wyższe o 474 zł. Najwyższe wydatki per capita, tak jak w regionie, zrealizowały miasta na prawach powiatu, których wydatki w 2016 r. wyniosły łącznie 5703 zł i odnotowały wzrost o 178 zł. Wydatki per capita powiatów wyniosły 903 zł

i w stosunku do wykonanych w roku poprzednim obniżyły się o 5 zł. Wydatki województw samorządowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyniosły 328 zł i były niższe o 119 zł od wykonanych w roku poprzednim.

Ustalenia dotyczące zmiany poziomu wydatków majątkowych wszystkich JST — w przeliczeniu na 1 mieszkańca — wskazują ich spadek w stosunku do roku poprzedniego o 331 zł (33%).

Rys. 11. Poziom dochodów i wydatków dolnośląskich JST przypadających na 1 mieszkańca w latach 2015 i 2016 (w zł)

Kwoty wydatków dolnośląskich gmin, miast na prawach powiatów, powiatów i województwa samorządowego w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2016 r. przedstawiono w kartogramie na końcu opracowania.

8. Finansowanie zadań JST z udziałem środków unijnych

Dokumentem określającym strategię interwencji funduszy europejskich w Polsce na lata 2014–2020 w ramach trzech polityk unijnych, tj.: polityki spójności, wspólnej polityki rolnej i wspólnej polityki rybołówstwa, jest zatwierdzona z Polską przez Komisję Europejską Umowa Partnerstwa. Instrumentami realizacji Umowy Partnerstwa są krajowe programy operacyjne i regionalne programy operacyjne, stanowiące podstawę do realizacji nowej perspektywy finansowej w Polsce.

Cele tematyczne i obszary wsparcia w nowej perspektywie finansowej 2014–2020 to m.in.:

- wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji,
- podnoszenie konkurencyjności MSP, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury,

- wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach,
- promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem,
- ochrona środowiska naturalnego i wspieranie efektywności wykorzystania zasobów,
- wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników,
- wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem,
- inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie,
- wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i skuteczności administracji publicznej.

Z realizacji budżetów dolnośląskich JST wynika, że rok budżetowy 2016, podobnie jak poprzedni, upłynął na wdrażaniu programów nowej perspektywy finansowej. Nadal przede wszystkim realizowane były programy i projekty finansowane z udziałem środków, o których mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 u.f.p. (dalej programy z udziałem środków UE), alokowane na okres programowania 2007–2013 (wydatkowane w praktyce do roku 2016). Środki unijne z perspektywy finansowej 2014–2020 wystąpiły na niewielką skalę (75,2 mln zł) i koncentrowały się na wspieraniu przedsięwzięć Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Dolnośląskiego 2014–2020.

Ustalenia kwot dochodów i wydatków dolnośląskich JST związanych z realizacją programów z udziałem środków UE dokonano na podstawie danych przedstawionych w sprawozdaniach budżetowych, przyjmując kwoty wykazane w odpowiednich podziałkach klasyfikacji budżetowej — wyróżnione poprzez dodanie do paragrafu dochodów lub wydatków czwartej cyfry, odpowiednio, o symbolu „1”, „7” i „8” dla oznaczenia dochodów i wydatków, których źródłem są środki pochodzące z budżetu UE, oraz „2” i „9” dla oznaczenia współfinansowania krajowego.

Jak wynika ze sprawozdań budżetowych dolnośląskich JST za rok 2016, łączna kwota dochodów otrzymanych na dofinansowanie programów z udziałem środków UE wyniosła 458,6 mln zł (w 2015 r. było to 850,9 mln zł), natomiast łączna kwota wydatków związanych z ich realizacją wyniosła 310,8 mln zł (w 2015 r. — 933,7 mln zł).

Dochody i wydatki dolnośląskich JST związane z realizacją programów z udziałem środków UE w latach 2015 i 2016 przedstawia tab. 11.

Tabela 11. Dochody i wydatki na realizację programów z udziałem środków UE (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Dochody						Wydatki					
	2015			2016			2015			2016		
	ogółem na programy	z tego		ogółem na programy	z tego		ogółem na programy	z tego		ogółem na programy	z tego	
		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**		środki UE*	środki krajowe (współfinansowanie)**
JST ogółem	850 899	780 633	70 266	458 631	434 352	24 278	933 688	559 043	374 646	310 825	237 288	73 537
Gminy, z tego:	296 597	289 999	6 598	35 836	34 548	1 287	226 856	137 902	88 955	41 345	24 369	16 976
– miejskie	82 301	80 479	1 822	12 611	12 171	440	50 283	35 880	14 403	11 538	6 923	4 614
– wiejskie	120 582	116 749	3 834	10 303	9 759	545	97 673	58 253	39 421	12 252	7 136	5 116
– miejsko-wiejskie	93 713	92 771	941	12 922	12 619	303	78 900	43 769	35 131	17 555	10 310	7 245
Powiaty	45 712	42 682	3 029	20 232	18 843	1 389	39 569	35 197	4 373	21 571	18 646	2 926
Miasta na prawach powiatu	205 351	203 791	1 560	234 338	233 673	664	330 130	162 503	167 627	109 742	95 469	14 273
Województwo samorządowe	303 240	244 160	59 080	168 225	147 288	20 938	337 133	223 441	113 691	138 167	98 805	39 363
Dotacje i środki §§ 200 i 620	671 366	616 070	55 295	349 830	330 014	19 816	45 749	2 615	43 135	21 827	3 427	18 401
Dotacje i środki §§ 205 i 625	21 368	20 488	879	75 175	72 004	3 171	1 662	1 662	0	3 748	3 570	178

* Paragrafy z czwartą cyfrą: 1, 7, 8. ** Paragrafy z czwartą cyfrą: 2, 9.

W łącznej kwocie dofinansowania otrzymanego przez dolnośląskie JST w 2016 r. na realizację programów z udziałem środków UE (458,6 mln zł):

- środki pochodzące z budżetu UE wyniosły łącznie 434,4 mln zł i stanowiły 94,7% otrzymanego dofinansowania (w 2015 r. wyniosły 780,6 mln zł i stanowiły 91,7%),
- współfinansowanie krajowe wyniosło 24,3 mln zł i stanowiło 5,3% otrzymanego dofinansowania (w 2015 r. wyniosło 70,3 mln zł i stanowiło 8,3%).

Zestawienie dochodów i wydatków na realizację programów z udziałem środków UE w podziale na środki UE i środki krajowe pozwala zauważyć znaczące obniżenie w 2016 r. poziomu dofinansowania, zarówno ze środków UE (mniej o 346,3 mln zł), jak i ze środków krajowych (mniej o 46 mln zł), co było następstwem wygaszania programów poprzedniej perspektywy i wydłużeniem okresu wdrażania celów nowej perspektywy finansowej, w tym zapewnienia ich spójności z krajowymi strategiami rozwoju, jak i poziomu wydatków, z tego finansowanych ze środków UE (mniej o 321,8 mln zł) i ze środków krajowych (mniej o 301,1 mln zł).

Bilans tych zmian oznacza w konsekwencji spadek udziału środków na realizację programów w dochodach ogółem dolnośląskich JST o 50% w stosunku do roku 2015 r. — do wartości 2,8% — i spadek udziału wydatków na realizację programów w wydatkach ogółem dolnośląskich JST o 69% — do wartości 1,9%.

Najwięcej środków na dofinansowanie realizacji programów z udziałem środków UE odnotowano w budżetach miast na prawach powiatu — 234,3 mln zł (o 28,9 mln zł więcej niż w 2015 r.) — i województwa samorządowego — 168,2 mln zł (o 135 mln zł mniej niż w 2015 r.). Znacząco mniejszą pulę środków pozyskały gminy — łącznie 35,8 mln zł (o 260,8 mln zł mniej niż w 2015 r.) — i powiaty — łącznie 20,2 mln zł (o 25,5 mln zł mniej niż w 2015 r.).

Wśród samorządów lokalnych najwięcej środków na realizację programów z udziałem środków UE pozyskały: Wrocław (210,3 mln zł), Wałbrzych (16 mln zł), Legnica (6 mln zł), Zgorzelec m. (3,3 mln zł), Chocianów (2,6 mln zł), powiaty Dzierżoniowski i Polkowicki (2,5 mln zł). W budżetach 57 dolnośląskich JST nie odnotowano w 2016 r. dochodów związanych z realizacją programów z udziałem środków UE.

Udział dochodów na realizację programów w dochodach ogółem dolnośląskich JST obniżył się z 5,6% w 2015 r. do 2,8% w 2016 r., a w budżetach JST poszczególnych szczebli wyniósł:

- w budżecie województwa samorządowego — 14,9% dochodów (w 2015 r. — 24%),
- w budżetach miast na prawach powiatu — 4,3% dochodów (w 2015 r. — 4,1%),
- w budżetach powiatów — 1,1% dochodów (w 2015 r. — 2,4%).
- w budżetach gmin — 0,5% dochodów (w 2015 r. — 4,2%).

Wydatki dolnośląskich JST związane z realizacją programów z udziałem środków UE wyniosły łącznie 310,8 mln zł i były o 622,9 mln zł niższe od wykonanych w roku poprzednim (w 2015 r. wyniosły 933,7 mln zł). W łącznej kwocie wydatków na finansowanie programów wydatki na projekty o charakterze majątkowym (wydatki inwestycyjne, wydatki na zakupy inwestycyjne, dotacje celowe) wyniosły 216,4 mln zł i stanowiły 69,6% wartości realizowanych programów (w 2015 r. wyniosły 772 mln zł, tj. 82,7%), a wydatki na projekty miękkie (m.in. na wspieranie rozwoju potencjału społecznego i instytucjonalnego) wyniosły 94,4 mln zł, absorbując 30,4% środków (w 2015 r. wyniosły 161,7 mln zł, tj. 17,3% środków).

W łącznej kwocie samorządowych wydatków na realizację programów z udziałem środków UE:

- wydatki finansowane ze środków UE wyniosły 237,3 mln zł, co odpowiadało 76,4% wartości zrealizowanych wydatków na programy z udziałem tych środków (w 2015 r. wyniosły 559 mln zł, tj. 59,9%), w tym wydatki na programy inwestycyjne — 148,4 mln zł,
- wydatki stanowiące współfinansowanie krajowe (środki własne JST, dotacje z budżetów krajowych) wyniosły łącznie 73,5 mln zł, co odpowiadało 23,6% wartości zrealizowanych wydatków na programy z udziałem środków UE (w 2015 r. wyniosły 374,7 mln zł, tj. 40,1%), w tym wydatki tytułem współfinansowania programów inwestycyjnych — 55,3 mln zł.

Wydatki związane z realizacją programów z udziałem środków UE stanowiły 1,9% łącznych wydatków dolnośląskich JST w 2016 r. (w 2015 r. stanowiły 6,1%). Udział wydatków w budżetach jednostek poszczególnych szczebli kształtował się następująco:

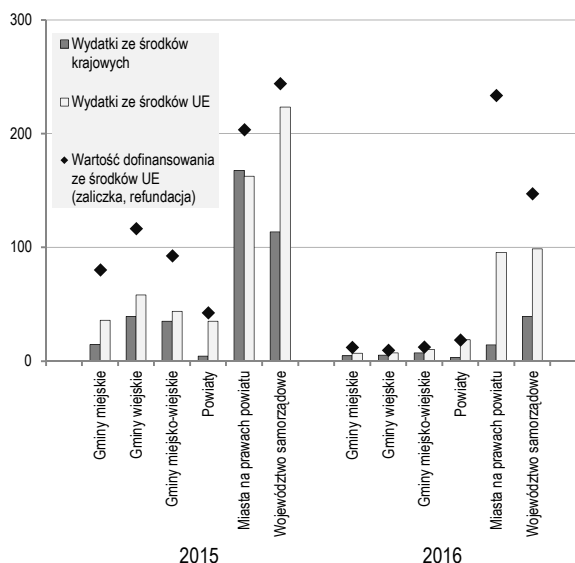
- województwo samorządowe — 12,8% wydatków (dla porównania — w 2015 r. 25,9%),
- miasta na prawach powiatu — 2% wydatków (w 2015 r. — 6,2%),
- powiaty — 1,2% wydatków (w 2015 r. — 2,1%),
- gminy miejskie — 0,5% wydatków (w 2015 r. — 2,3%),
- gminy wiejskie — 0,5% wydatków (w 2015 r. — 4,7%),
- gminy miejsko-wiejskie — 0,6% wydatków (w 2015 r. — 3,1%).

Najwyższe wydatki na realizację programów z udziałem środków UE w 2016 r. wykazał budżet województwa samorządowego (138,2 mln zł), a wśród samorządów lokalnych budżety: Wrocławia (95,8 mln zł), Wałbrzycha (10,8 mln zł), Chocianowa (3,9 mln zł), Ścinawy (3,2 mln zł) oraz Powiatu Dzierżoniowskiego (2,4 mln zł) i Powiatu Polkowickiego (2,2 mln zł).

Wydatki na programy realizowane z udziałem środków UE oraz poziom dofinansowania ze środków UE w latach 2015 i 2016 przedstawia rys. 12.

Prezentacja graficzna wydatków związanych z realizacją programów z udziałem środków UE w budżetach jednostek poszczególnych szczebli w latach 2015 i 2016 pozwala zauważyć różnice w ich poziomie. Wydatki te były w 2016 r. niższe niż w roku poprzednim w przypadku budżetów:

- miast na prawach powiatu — o 220,4 mln zł (o 66,8%),
- województwa samorządowego — o 199 mln zł (o 59%),
- powiatów — o 18 mln zł (o 45,5%),
- gmin miejskich — o 38,7 mln zł (o 76,9%),
- gmin wiejskich — o 85,4 mln zł (o 87,4%),
- gmin miejsko-wiejskich — o 61,3 mln zł (o 77,7%).

Rys. 12. Wydatki na programy realizowane z udziałem środków UE oraz poziom dofinansowania z budżetu Unii w latach 2015 i 2016 (w mln zł)

Wskaźniki dynamiki (rok do roku) pozwalają zauważyć znaczący spadek w 2016 r. dochodów i wydatków na programy z udziałem środków UE zarówno w budżecie samorządu regionalnego, jak i w budżetach samorządów lokalnych w regionie Dolny Śląsk, co wskazuje na wystąpienie okresu przejściowego pomiędzy starą i nową perspektywą finansową. Obniżenie łącznej kwoty dofinansowania (o 392,3 mln zł mniej niż w 2015 r.) wskazuje na stosunkowo niewielkie włączenie środków nowej perspektywy, co przy jednoczesnym obniżeniu wydatków na realizację projektów (o 622,9 mln zł) wskazuje na niewielkie włączenie samorządowych budżetów w realizację przedsięwzięć nowej perspektywy finansowej.

Wykonanie planu dochodów i wydatków wskazuje, że w 2016 r. dolnośląskie JST korzystały przede wszystkim z puli środków UE wygaszanej perspektywy finansowej (na lata 2007–2013), a realizowane projekty stanowiły kontynuację lub zakończenie przedsięwzięć rozpoczętych w poprzednich latach.

Wyniki ustaleń z uwzględnieniem podziału kwoty dofinansowania na dotacje i płatności dotyczące środków perspektywy finansowej 2007–2013 (dochody klasyfikowane w paragrafie 200 i 620) i w ramach perspektywy finansowej 2014–2020 (dochody klasyfikowane w paragrafie 205 i 625) wskazują, że w 2016 r. łączną kwotę środków dofinansowania (458,6 mln zł) określili:

- dotacje i płatności otrzymane w ramach starej perspektywy finansowej — w wysokości 349,8 mln zł (76,3% kwoty dofinansowania),
- dotacje i płatności (dochody w §§ 205 i 625) otrzymane w ramach perspektywy finansowej na lata 2014–2020 — w wysokości 75,2 mln zł (16,4%).

Wyhamowanie realizacji projektów finansowanych ze środków unijnych w kontekście przejścia od starej do nowej perspektywy finansowej widoczne jest również w budżetach JST w całej Polsce. Dla porównania — dochody JST w kraju:

- w §§ 200 i 620 wyniosły 4 899,4 mln zł i stanowiły 2,3% dochodów ogółem, zaś dochody dolnośląskich JST w §§ 200 i 620 wyniosły 349,8 mln zł i stanowiły 2,1% dochodów ogółem,
- w §§ 205 i 625 (dotacje i płatności otrzymane w ramach perspektywy finansowej 2014–2020) wyniosły 1 758,9 mln zł i stanowiły 0,8% dochodów ogółem, zaś dolnośląskich JST — 75,2 mln zł i stanowiły 0,5% dochodów ogółem.

9. Analiza realizacji wybranych zadań ustawowych — ochrona środowiska i profilaktyka uzależnień

Katalog zadań własnych JST określają ustawy ustrojowe oraz przepisy szczególne. Ustawy o samorządzie gminnym, powiatowym i województwa nakładają na samorzady m.in. obowiązek prowadzenia polityki w zakresie ochrony środowiska mającej odzwierciedlenie w gminnych, powiatowych i wojewódzkich programach ochrony środowiska. Sposoby finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa szczegółowo ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2017 r. poz. 519), dając samorządom prawo do udziału w dochodach z opłat i kar za korzystanie z środowiska, zaznaczając jednocześnie, że wydatki na ściśle określone cele związane z ochroną środowiska nie mogą być niższe od kwoty wpływów z opłat i kar (art. 403 ust. 1 i 2 ustawy). Ponadto 1 lipca 2013 r. weszła w życie znovelizowana ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. z 2016 r. poz. 250), na mocy której gminy przejęły obowiązki związane z gromadzeniem, wywozem i zagospodarowaniem odpadów komunalnych. Za wykonane usługi zagospodarowania śmieci gminy lub związki gmin pobierają opłaty stanowiące ich dochód (art. 6r ust. 1 i 1a ustawy), który nie może być przeznaczony na cele niezwiązane z funkcjonowaniem systemu gospodarowania odpadami (art. 6r ust. 1aa ustawy). Do zadań własnych województw samorządowych i gmin należy również przeciwdziałanie alkoholizmowi i narkomanii. W celu finansowania działań profilaktyki samorządom województw przyznano dochody z opłat za zezwolenia na obrót hurtowy napojami do 18% zawartości alkoholu, a gminom prawo do wpływów z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych — odpowiednio na podstawie art. 9 ust. 2 i art. 11¹ ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2016 r. poz. 487, z późn. zm.). Dochody te nie mogą być przeznaczone na cele niezwiązane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi i narkomanii.

W 2016 r. dolnośląskie JST (wraz ze związkami międzygminnymi, w których statutach określono zadania związane z ochroną środowiska) wykonały w dziale 900 — Ochrona środowiska dochody ogółem w wysokości 786,2 mln zł, co stanowiło 89,2% planu, a wydatki w kwocie 1 377,4 mln zł (89,0% planu). W stosunku do roku poprzedniego dochody spadły o 75,5 mln zł, a wydatki o 34,4 mln zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody wyniosły 270,76 zł, a wydatki 474,36 zł.

Poziom dochodów związanych z ochroną środowiska dolnośląskich JST w latach 2015 i 2016 r. wraz z dynamiką przedstawia tab. 12.

Tabela 12. Dochody dolnośląskich JST w latach 2015 i 2016 — ochrona środowiska

Wyszczególnienie	Dochody w dziale 900 — Ochrona środowiska						Dynamika dochodów (2015 = 100)		
	2015			2016			ogółem	z tego:	
	ogółem	z tego:		ogółem	z tego:			bieżące	majątkowe
		bieżące	majątkowe		bieżące	majątkowe			
	[tys. zł]						[%]		
JST ogółem	861 747	724 354	137 392	786 240	743 706	42 534	91,2	102,7	31,0
Gminy, z tego:	423 658	323 792	99 865	364 242	334 464	29 778	86,0	103,3	29,8
– miejskie	142 785	122 598	20 187	133 669	122 654	11 014	93,6	100,0	54,6
– wiejskie	134 634	87 178	47 455	105 368	94 858	10 510	78,3	108,8	22,1
– miejsko-wiejskie	146 239	114 016	32 223	125 205	116 952	8 254	85,6	102,6	25,6
Powiaty	12 505	10 511	1 994	10 014	10 014	0	80,1	95,3	0,0
Miasta na prawach powiatu	293 929	260 665	33 264	281 558	270 150	11 408	95,8	103,6	34,3
Województwo samorządowe	1 305	1 305	0	1 470	1 063	407	112,6	81,5	–
Związki międzygminne	130 350	128 081	2 269	128 956	128 015	941	98,9	99,9	41,5

Analiza źródeł dochodów JST klasyfikowanych w dziale 900 — Ochrona środowiska wskazuje, że zdecydowanie największy udział miały wpływy z opłat za zagospodarowanie odpadami (§ 049) — prawie 68% wszystkich dochodów, niecałe 14% stanowiły dochody z usług (§ 083), a 7% pozostałe opłaty (§ 069). Dochody własne stanowiły 93,7% wpływów klasyfikowanych w tym dziale (736,9 mln zł), a pozostałe 6,3% (49,4 mln zł) to dotacje celowe pozyskane z budżetu państwa, funduszy celowych i innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych.

Największy udział w wydatkach na ochronę środowiska dolnośląskich JST w 2016 r. stanowiły koszty zakupu usług (§ 430) — 880,8 mln zł, czyli 63,7% wszystkich wydatków, wydatki na inwestycje i zakupy inwestycyjne (§ 605 i § 606) — 199,7 mln zł, czyli 14,5%, oraz zakup energii (§ 426) — 86,8 mln zł, czyli 6,3%.

Poziom wydatków przeznaczonych na ochronę środowiska dolnośląskich JST w latach 2015 i 2016 przedstawia tab. 13.

**Tabela 13. Wydatki dolnośląskich JST w latach 2015 i 2016
— ochrona środowiska**

Wyszczególnienie	Wydatki w dziale 900 — Ochrona środowiska											
	2015						2016					
	ogółem	z tego:					ogółem	z tego:				
		bieżące	w tym:		majątkowe	w tym:		bieżące	w tym:		majątkowe	w tym:
		wynagrodzenia i pochodne	dotacje		dotacje			wynagrodzenia i pochodne	dotacje		dotacje	
[tys. zł]												
JST ogółem	1 411 883	1 096 155	63 828	23 624	315 728	24 886	1 102 318	1 130 883	63 776	23 225	246 569	33 515
Gminy, z tego:	783 751	561 557	29 880	20 152	222 194	9 510	454 286	576 464	29 521	19 688	152 955	15 387
– miejskie	236 250	193 884	9 878	917	42 366	970	244 890	201 595	10 457	1 098	43 295	2 062
– wiejskie	257 018	152 950	9 562	9 837	104 068	6 796	209 396	156 617	10 000	7 390	52 779	6 441
– miejsko-wiejskie	290 483	214 723	10 440	9 398	75 760	1 744	275 133	218 252	9 064	11 200	56 881	6 884
Powiaty	3 122	1 258	16	193	1 864	381	1 505	1 262	50	121	243	218
Miasta na prawach powiatu	503 059	419 735	30 206	2 769	83 324	13 532	529 774	445 141	30 667	2 860	84 634	17 085
Województwo samorządowe	2 133	1 293	1 102	11	840	278	2 855	1 468	1 019	58	1 387	825
Związki międzygminne	119 818	112 312	2 624	499	7 506	1 185	113 898	106 548	2 519	498	7 350	0

Na finansowanie systemu gospodarki odpadami komunalnymi (rozdział 90002) dolnośląskie gminy i związki międzygminne wydatkowały w 2016 r. kwotę 571,1 mln zł (91,5% planowanych wydatków), tj. o 29,7 mln zł więcej niż w roku poprzednim. W przeliczeniu na 1 mieszkańca wydatki te wyniosły 197 zł. Dochody uzyskane w 2016 r. z tytułu opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi wyniosły 533,4 mln zł (wykonanie na poziomie 92,2% planu) i były wyższe niż w roku poprzednim o 27,1 mln zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca dochody wyniosły 184 zł. Oznacza to, że w 2016 r. gminy i związki dopłaciły do systemu z innych środków własnych 37,7 mln zł. Dla 19 spośród 169 dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatów w całości zadania związane z gospodarką odpadami realizują powołane m.in. do tego celu związki międzygminne: Związek Gmin Powiatu Dzierżoniowskiego „ZGDP-7”, Związek Międzygminny „Śleza-Oława” i Związek Gmin Zagłębia Miedziowego.

Wysokość dochodów i wydatków związanych z gospodarką komunalną dolnośląskich JST w latach 2015 i 2016, w tym w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przedstawia tab. 14.

**Tabela 14. Wykonanie dochodów i wydatków dolnośląskich JST w latach 2015 i 2016
— gospodarka komunalna**

Wyszczególnienie	2015				2016			
	wpływy z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi (rozdział 90002 § 049)		wydatki związane z funkcjonowaniem systemu gospodarowania odpadami (rozdział 90002)		wpływy z opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi (rozdział 90002 § 049)		wydatki związane z funkcjonowaniem systemu gospodarowania odpadami (rozdział 90002)	
	ogółem	per capita	ogółem	per capita	ogółem	per capita	ogółem	per capita
	[tys. zł]	[zł]	[tys. zł]	[zł]	[tys. zł]	[zł]	[tys. zł]	[zł]
JST ogółem	506 351	174	541 394	186	533 403	184	571 062	197
Gminy, z tego:	249 276	126	266 612	135	260 685	132	278 581	141
– miejskie	96 235	144	92 692	138	97 219	145	100 074	150
– wiejskie	65 006	116	72 439	129	69 950	124	76 298	135
– miejsko-wiejskie	88 035	119	101 481	137	93 516	127	102 209	138
Miasta na prawach powiatu	227 976	244	242 288	260	237 503	254	257 242	276
Związki międzygminne	29 099	108	32 494	121	35 215	131	35 239	131

Analiza wykonania dyspozycji art. 6r ust. 1aa ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach przez porównanie dochodów (§ 049) i wydatków działu 90002 wykazała, że w przypadku 42 gmin wpływy z tytułu opłat za gospodarowanie odpadami były wyższe od nakładów na pokrycie kosztów funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami. Należy jednak mieć na uwadze, że analiza porównawcza oparta jedynie na klasyfikacji budżetowej jest niedoskonała, ponieważ dochody gmin klasyfikowane w § 049 mogą być zawyżone w wyniku zaliczania do tego paragrafu również innych opłat lokalnych, a wydatki — zaniżone na skutek klasyfikowania np. wynagrodzeń związanych z obsługą systemu gospodarki odpadami do innych działów. Zgodnie z art. 6r ust. 2c ustawy niewykorzystane dochody (nadwyżka) mogą przejść na rok następny.

Jednostki realizujące zadania związane z przeciwdziałaniem alkoholizmowi i narkomanii w 2016 r. zaplanowały dochody z tytułu opłat za korzystanie z zezwoleń na obrót hurtowy i sprzedaż napojów alkoholowych w wysokości 62,5 mln zł, tj. o 1,4 mln zł wyższe niż w roku poprzednim, a wykonały na poziomie 64,7 mln zł (104% planu) — o 2,4 mln zł wyższe niż w 2015 roku. Planowanie w 2016 r. wydatki na profilaktykę uzależnień wyniosły 65,8 mln zł, a wykonane 60,5 mln zł (92%). Różnica pomiędzy planowanymi wydatkami a dochodami wyniosła 3,2 mln zł, natomiast w wykonaniu różnica uległa odwróceniu i wyniosła -4,3 mln zł.

Zestawienie dochodów i wydatków dolnośląskich JST związanych z przeciwdziałaniem alkoholizmowi i narkomanii w latach 2015 i 2016, w tym w przeliczeniu na 1 mieszkańca, przedstawia tab. 15.

Tabela 15. Dochody i wydatki dolnośląskich JST w latach 2015 i 2016 — profilaktyka uzależnień

Wyszczególnienie	2015				2016			
	wpływy z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż alkoholu (§ 048)		wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi i zwalczanie narkomanii (rozdz. 85153 i 85154)		wpływy z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż alkoholu (§ 048)		wydatki na przeciwdziałanie alkoholizmowi i zwalczanie narkomanii (rozdz. 85153 i 85154)	
	ogółem	per capita	ogółem	per capita	ogółem	per capita	ogółem	per capita
	[tys. zł]	[zł]	[tys. zł]	[zł]	[tys. zł]	[zł]	[tys. zł]	[zł]
JST ogółem	62 303 317	21,45	60 058 093	20,68	64 748 515	22,30	60 496 386	20,83
Gminy, z tego:	40 296 992	20,44	38 684 579	19,63	41 074 125	20,85	38 745 261	19,67
– miejskie	16 754 430	25,00	15 886 825	23,70	17 028 161	25,48	16 311 936	24,41
– wiejskie	9 730 423	17,30	9 482 709	16,86	10 008 661	17,75	9 449 667	16,76
– miejsko-wiejskie	13 812 139	18,70	13 315 045	18,03	14 037 303	19,02	12 983 659	17,59
Miasta na prawach powiatu	21 426 125	22,96	20 070 202	21,51	22 455 590	24,05	21 210 975	22,72
Województwo samorządowe	580 200	0,20	1 303 312	0,45	1 218 800	0,42	540 150	0,19

10. Przychody i rozchody budżetów

Przychody budżetów JST województwa dolnośląskiego w 2016 r. wyniosły łącznie 1 189,8 mln zł i były o 422 mln zł niższe od zrealizowanych w 2015 roku. Przychody pochodzące:

- z zaciągnięcia kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji (przychody zwrotne)³ wyniosły łącznie 530,8 mln zł i określiły 44,6% przychodów (w 2015 r. wyniosły 990,0 mln zł i stanowiły 61,4% przychodów),
- z nadwyżek z lat ubiegłych (nadwyżki budżetowej w wysokości 124,5 mln zł i wolnych środków w wysokości 532,5 mln zł) wyniosły łącznie 657 mln zł i określiły 55,2% przychodów (w 2015 r. nadwyżki z lat ubiegłych wyniosły 613,2 mln zł i stanowiły 38,0% przychodów),
- ze spłat pożyczek udzielonych wyniosły 1,4 mln zł, a ich udział w określeniu przychodów spadł do 0,1% (w 2015 r. wyniosły 5,1 mln zł i stanowił 0,3% przychodów).

Przychody i rozchody budżetów według kategorii JST przedstawia tab. 16.

Struktura przychodów dolnośląskich JST w 2016 r. wskazuje na utrzymywanie się tendencji obniżenia poziomu przychodów z tytułu zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji, przy jednoczesnym wzroście kwot nadwyżek z lat ubiegłych. Wyniki analizy wskazują, że w 2016 r. przychody pochodzące z zaciągnięcia kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji były łącznie o 459,3 mln zł (o 46,4%) niższe, a przychody pochodzące z nadwyżek z lat ubiegłych były łącznie o 43,8 mln zł (o 7,1%) wyższe od zrealizowanych w 2015 roku. Udział przychodów pochodzących z zaciągniętych w 2016 r. kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji uległ obniżeniu (o 16,8 punktu proc.), a udział nadwyżek z lat ubiegłych wzrósł (o 17,2 punktu proc.).

³ Według nowych zasad sporządzania sprawozdań, określonych rozporządzeniem Ministra Finansów z dnia 16 stycznia 2014 r. w sprawie sprawozdawczości budżetowej (Dz.U. z 2016 r. poz. 1015 i z 2017 r. poz. 699), operacje dotyczące papierów wartościowych, których zbywalność jest ograniczona, należy wykazywać jako kredyty i pożyczki.

Tabela 16. Przychody i rozchody budżetów dolnośląskich JST w 2016 r. (w tys. zł)

Wyszczególnienie	Przychody				Rozchody		Zmiana kwot przychodów zwrotnych (3-7)
	ogółem	w tym:			ogółem	w tym: spłata kredytów, pożyczek i wykup obligacji	
		zaciągnięte kredyty, pożyczki oraz obligacje	nadwyżki z lat ubiegłych				
1	2	3	4	5	6	7	8
JST ogółem	1 189 787	530 759	124 491	532 504	718 142	699 364	-168 604
Gminy, w tym:	634 368	224 380	124 491	284 188	316 269	298 191	-73 812
– miejskie	162 948	82 245	0	80 097	104 560	99 998	-17 753
– miejsko-wiejskie	268 769	63 377	106 102	99 034	94 476	87 840	-24 463
– wiejskie	202 651	78 758	18 390	105 057	117 233	110 354	-31 595
Powiaty	141 366	24 030	0	117 236	40 952	40 326	-16 296
Miasta na prawach powiatu	398 234	282 349	0	115 324	328 921	328 846	-46 497
Województwo samorządowe	15 819	0	0	15 757	32 000	32 000	-32 000

* Wolne środki, o których mowa w art. 217 ust. 2 pkt 6 u.f.p.

Wielkość przychodów w 2016 r. określili w szczególności:

- przychody pochodzące z zaciągnięcia kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji (przychody zwrotne) — łącznie w kwocie 530,8 mln zł, które pozyskało i włączyło w finansowanie budżetu 94 JST (84 gminy, 6 powiatów, 4 miasta na prawach powiatu), w tym na finansowanie projektów realizowanych z udziałem środków UE zaciągnięto łącznie 0,8 mln zł kredytów i pożyczek, co stanowiło 0,15% wartości zaciągniętych w 2016 r. (dla porównania — w 2015 r. zaciągnięto 119,9 mln zł kredytów i pożyczek na wyprzedzające finansowanie, co stanowiło 12,1% wartości zaciągniętych),
- przychody pochodzące z wolnych środków, jako nadwyżki środków wynikających z rozliczenia kredytów i pożyczek z lat ubiegłych — łącznie w kwocie 532,5 mln zł, które wystąpiły w przychodach budżetu 179 JST (151 gmin, 24 powiatów, 3 miast na prawach powiatu i województwa),
- przychody pochodzące z nadwyżki budżetu z lat ubiegłych — łącznie w kwocie 124,5 mln zł, które wystąpiły w przychodach budżetu 10 JST (gmin).

Kwoty zaciągniętych przez dolnośląskie JST w 2016 r. kredytów i pożyczek oraz wyemitowanych obligacji (530,8 mln zł) stanowiły łącznie 3,2% dochodów i 3,3% wydatków zrealizowanych w tym roku budżetowym. Dla porównania — zaciągnięte w 2015 r. stanowiły 6,5% dochodów i 6,5% wydatków. Wyniki porównań wskazują znaczące obniżenie udziału przychodów zwrotnych w finansowaniu samorządowych budżetów w 2016 r., co szczególnie uwidoczniło się zamknięciem roku budżetowego nadwyżką — łącznie w wysokości 414,2 mln zł (przy planowanym deficycie w wysokości 385,7 mln zł).

Rozchody budżetów JST województwa dolnośląskiego w 2016 r. wyniosły łącznie 718,1 mln zł i były o 132,2 mln zł (15,6%) niższe od zrealizowanych w roku poprzednim, co wskazuje, że uzyskane w tym roku nadwyżki nie zostały przeznaczone na zwiększenie planowanych spłat kredytów i pożyczek oraz wykup obligacji. Wielkość rozchodów określili:

- spłaty kredytów i pożyczek — łącznie w kwocie 690,7 mln zł (96,2% rozchodów) — realizowane przez 189 JST (w 2015 r. wyniosły 803,8 mln zł i dotyczyły również 189 JST), w tym spłaty kredytów i pożyczek na realizację programów i projektów z udziałem środków UE w wysokości 10,3 mln zł, co stanowiło 1,5% dokonanych spłat (w 2015 r. wyniosły 71,9 mln zł i stanowiły 8,9% spłat),
- wykup papierów wartościowych — łącznie w kwocie 8,7 mln zł (1,2% rozchodów) — wykazany w rozchodach budżetu przez 5 JST (w 2015 r. wykup papierów wartościowych w wysokości 4,9 mln zł wykazało również 5 JST),
- udzielone pożyczki — łącznie w kwocie 1,0 mln zł (0,1% rozchodów) — realizowane przez 6 JST (w 2015 r. wystąpiły w budżetach 12 JST w wysokości 7,9 mln zł, co stanowiło 0,9% rozchodów),
- inne cele — łącznie w kwocie 17,7 mln zł (2,5% rozchodów) — wystąpiły w rozchodach budżetu 9 JST (w 2015 r. wyniosły 33,8 mln zł i wystąpiły w budżetach 12 JST).

Wyniki porównań wskazują, że zrealizowane w 2016 r. rozchody samorządowych budżetów były łącznie o 132,2 mln zł niższe od wykonanych w 2015 r., z tego rozchody z tytułu spłat kredytów i pożyczek oraz wykupu papierów wartościowych były łącznie o 109,3 mln zł (o 13,5%) niższe niż w roku poprzednim.

W 2016 r. bilans zaciągniętych i spłaconych przez JST kwot zobowiązań z tytułu kredytów, pożyczek i obligacji zamknął się wartością ujemną i wyniósł 168,6 mln zł (natomiast w latach 2014 i 2015 r. zamknął się wartością dodatnią i wyniósł odpowiednio 588,9 mln zł i 181,3 mln zł). Niższe kwoty przychodów z tytułu zaciągnięcia kredytów niż kwoty rozchodów z tytułu dokonanych spłat w roku budżetowym wskazują na wystąpienie przesłanek obniżenia łącznej kwoty długu dolnośląskich JST na koniec 2016 roku. Wyniki ustaleń w tym zakresie pozwalają zauważyć obniżenie zobowiązań z tytułu zaciągnięcia kredytów i pożyczek oraz emisji obligacji w JST wszystkich szczebli, z tego gmin o 73,8 mln zł, miast na prawach powiatu o 46,5 mln zł, powiatów o 16,3 mln zł i województwa samorządowego o 32,0 mln zł.

11. Dług publiczny

Łączna kwota długu dolnośląskich JST na koniec 2016 r. wyniosła 7 201,1 mln zł i w stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 32,8 mln zł (o 0,5%). Dla wszystkich JST w kraju odnotowano spadek zadłużenia o 3,7%.

Zadłużenie dolnośląskich JST na koniec 2016 r. określiły:

- zobowiązania z tytułu zaciągniętych kredytów, pożyczek i wyemitowanych papierów wartościowych, których zbywalność jest ograniczona, oraz inne zobowiązania zaliczane do kategorii kredytów — łącznie w wysokości 7 082,4 mln zł (w 2015 r. w wysokości 7 042,9 mln zł), z tego zobowiązania 4 miast na prawach powiatu — łącznie w wysokości 3 555,9 mln zł stanowiły 50,2% kwoty zobowiązań z tytułu kredytów, a zobowiązania 159 gmin — łącznie w wysokości 2 183,3 mln zł — 30,8% tej kwoty, kolejno zobowiązania 26 powiatów (629,4 mln zł) oraz zobowiązania województwa samorządowego (713,8 mln zł) określiły odpowiednio 8,9% i 10,1% łącznej kwoty zobowiązań z tytułu kredytów,
- zobowiązania wymagalne — łącznie na kwotę 21,7 mln zł (w 2015 r. na kwotę 28,3 mln zł), które wystąpiły w 50 gminach (18,9 mln zł), w szczególności miejsko-wiejskich (12,0 mln zł), 3 miastach na prawach powiatu (2,3 mln zł), 3 powiatach (0,5 mln zł) i województwie samorządowym,
- zobowiązania wynikające z papierów wartościowych w wysokości 97,0 mln zł, wynikające z wyemitowanych przez miasto Wałbrzych i dopuszczone do obrotu zorganizowanego na rynku wtórnym.

Analiza zmian poziomu zadłużenia dolnośląskich JST wskazuje, że pomimo odnotowania w 2016 r. ujemnej wartości różnicy przychodów i rozchodów (w kwocie 168,6 mln zł) łączna kwota długu nie uległa proporcjonalnemu obniżeniu, lecz ponownie wzrosła — łącznie o kwotę 32,8 mln zł, w tym z tytułów zaliczanych do kredytów i pożyczek o kwotę 39,5 mln zł.

Zmiany poziomu zadłużenia i jego relacji do dochodów w latach 2015 i 2016 przedstawia tab. 17.

Wskaźnik zadłużenia JST w regionie na koniec 2016 r., obliczony jako relacja kwoty długu do wykonanych dochodów, wyniósł 44,0% i w stosunku do 2015 r. uległ obniżeniu o 3,1 punktu proc. (w skali kraju wskaźnik ten wyniósł 32,3% i obniżył się o 3,7 punktu proc.)⁴.

Tabela 17. Dług publiczny dolnośląskich JST i jego relacja do dochodów ogółem w latach 2015 i 2016

Wyszczególnienie	2015			2016			Dynamika (2015 = 100)	
	dochody	dług publiczny	3:2	dochody	dług publiczny	6:5	dochody	dług publiczny
	[tys. zł]		[%]	[tys. zł]		[%]		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
JST ogółem	15 211 193	7 168 230	47,1	16 379 737	7 201 070	44,0	107,7	100,5
Gminy, z tego:	7 075 542	2 302 624	32,5	7 878 026	2 202 205	28,0	111,3	95,6
– miejskie	2 302 843	790 079	34,3	2 535 880	753 588	29,7	110,1	95,4
– wiejskie	2 145 960	603 221	28,1	2 405 391	567 805	23,6	112,1	94,1
– miejsko-wiejskie	2 626 739	909 324	34,6	2 936 755	880 813	30,0	111,8	96,9
Powiaty	1 896 988	652 491	34,4	1 903 578	629 859	33,1	100,3	96,5
Miasta na prawach powiatu	4 973 290	3 464 846	69,7	5 468 930	3 655 193	66,8	110,0	105,5
Województwo samorządowe	1 265 374	748 269	59,1	1 129 203	713 812	63,2	89,2	95,4

⁴ Od 1 stycznia 2014 r. straciły moc obowiązywania reguły zadłużenia limitujące relację łącznej kwoty spłat i łącznej kwoty długu JST odpowiednio do poziomu 15% i 60% dochodów ogółem. Jednocześnie wygasła podstawa do stosowania wyłączeń ustawowych przy obliczaniu relacji zadłużenia.

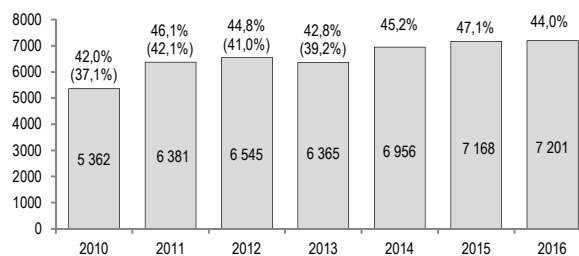
W 2016 r. najwyższa relacja łącznej kwoty długu do dochodów ukształtowała się w budżetach miast na prawach powiatu, dla których wyniosła 66,8% (69,7% w 2015 r.), w tym najwyższa dla Wałbrzycha i Wrocławia (odpowiednio 94,1% i 68,4%). Wskaźnik zadłużenia powiatów obniżył się o 1,3 punktu proc. i wyniósł 33,1%, z czego najwyższy odnotowano w powiatach Górowskim (68,4%) i Złotoryjskim (56,6%), a najniższy — w Dzierżoniowskim (8,4%). Wskaźnik zadłużenia gmin wyniósł łącznie 28,0% i w stosunku do roku poprzedniego obniżył się (o 4,5 punktu proc.). Najwyższy wskaźnik zadłużenia dotyczył gmin: Prusice (80,4%), Krośnice (74,2%), Stara Kamienica (67,4%), Pęcław (65,1%) i Bierutów (61,1%). Na drugim biegunie znalazły się — oprócz gmin nieposiadających zadłużenia — gminy: Stare Bogaczowice i Platerówka (3,7%), Radwanice (4,0%), Zagrodno (4,6%), Sobótka (4,8%), Kobierzyce (6,3%) i Ciepłowody (6,9%).

Poziom zadłużenia wraz z relacją do dochodów dolnośląskich JST w latach 2010–2016 przedstawia rys. 13.

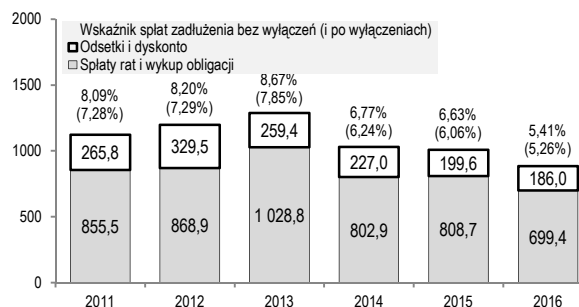
Łączna kwota dokonanych przez dolnośląskie JST w 2016 r. spłat rat kredytów i pożyczek oraz wykupu obligacji wraz z wydatkami na obsługę długu (odsetki, prowizje, dyskonto i wypłaty z tytułu udzielonych poręczeń) wyniosła 885,4 mln zł i była o 122,9 mln zł niższa od analogicznej dla 2015 r. (1 008,3 mln zł), w tym kwota spłat była niższa o 109,3 mln zł, a wydatków na obsługę długu o 13,6 mln zł. Zmiany poziomu łącznej kwoty spłat i wykupu oraz wydatków na obsługę długu dolnośląskich JST w latach 2011–2016 przedstawia rys. 14.

Wyniki ustaleń szczegółowych wskazują, że realizacja samorządowych budżetów w 2016 r. skutkowałą:

- wzrostem zadłużenia 54 dolnośląskich JST (28%) — łącznie na kwotę 279,3 mln zł (w 2015 r. dotyczyło 52 JST na kwotę 471,5 mln zł) — i brakiem zmian poziomu zadłużenia 2 JST,
- spadkiem zadłużenia 138 JST — łącznie na kwotę 246,5 mln zł (w 2015 r. dotyczyło 139 JST na kwotę 259,3 mln zł),
- wzrostem do 6 liczby jednostek nieobciążonych długiem (Bolesławiec w., Grębocice, Osiecznica, Polkowice, Rudna i Warta Bolesławiecka).

Rys. 13. Łączna kwota długu (w mln zł) oraz kształtowanie się relacji zadłużenia (% dochodów) dolnośląskich JST w latach 2010–2016

Rys. 14. Łączna kwota spłat rat kapitałowych wraz z należnymi odsetkami (w mln zł) oraz kształtowanie się wskaźnika spłaty w latach 2011–2016 (% dochodów) dolnośląskich JST

12. Oddziaływanie wykonania budżetów za rok 2016 na kształtowanie się relacji z art. 243 u.f.p.

Rok budżetowy 2016 był kolejnym rokiem, w którym do uchwalania samorządowych budżetów oraz wieloletnich prognoz finansowych miał zastosowanie przepis art. 243 u.f.p., ustanawiający zasadę wyznaczania granicy zaciągania i spłaty długu przez poszczególne JST (relacji łącznej kwoty spłat do dochodów) relacją nadwyżki operacyjnej powiększonej o dochody ze sprzedaży majątku do dochodów ogółem, wynikającą z realizacji budżetu w trzech kolejnych latach (dopuszczalnym indywidualnym wskaźnikiem zadłużenia — IWZ). Wskaźnik jednoroczny (cząstkowa wartość IWZ) wynikający z realizacji budżetu w 2016 r. wraz z wartościami cząstkowymi właściwymi dla dwóch lat poprzedzających (2014 i 2015) wyznaczy dla każdej jednostki jej dopuszczalny wskaźnik spłaty (IWZ) na rok 2017 i w takim samym zakresie będzie oddziaływał na wartość IWZ w dwóch kolejnych latach.

Na możliwość zachowania przez dolnośląskie JST w roku 2016 relacji z art. 243 u.f.p. oddziaływało wykonanie ich budżetów w latach 2013–2015, przy czym do obliczenia parametrów (wskaźników jednorocznych i IWZ) przedstawionych w projektach uchwał oraz w podjętych na rok 2016 uchwałach budżetowych i wieloletnich prognozach finansowych miały zastosowanie wielkości planowane według stanu za trzy kwartały

2015 roku. Wyniki badania projektów uchwał budżetowych na rok 2017 w kontekście możliwości zachowania relacji z art. 243 u.f.p. (obliczonych z uwzględnieniem wielkości wynikających z wykonania budżetu w latach 2014 i 2015 oraz planu za III kw. 2016 r.) stanowiły przesłankę wezwania 2 JST do opracowania i przedłożenia programu postępowania naprawczego, o którym mowa w art. 240a u.f.p. (do opracowania programu naprawczego na rok 2016 zostały wezwane 4 JST).

Analiza porównawcza wskaźników planowanych spłat według wielkości przyjętych w wieloletnich prognozach finansowych i uchwałach budżetowych dolnośląskich JST na rok 2017 (stan na koniec I kw. 2017 r.) z wartością wskaźników dopuszczalnych spłat (obliczonych z uwzględnieniem wykonania budżetu za rok 2016) sygnalizuje możliwość wystąpienia realnego ryzyka niespełnienia relacji z art. 243 u.f.p. przez 6 JST, w tym przez jednostki wezwane do opracowania programu postępowania naprawczego, jak i realizujące program. Dla tych jednostek potencjalna różnica pomiędzy IWZ obliczonym na podstawie wykonania budżetu w latach 2014–2016 a wskaźnikiem planowanych spłat w 2017 r. przyjęła wartość ujemną, a dla 190 pozostałych jednostek zawierała się w następujących przedziałach:

- 0–5 punktów proc. — 83 JST (w 2016 r. odpowiednio 104 JST i 11 niespełniających relacji),
- 5–10 punktów proc. — 72 JST (w 2016 r. odpowiednio 56 JST),
- powyżej 10 punktów proc. — 35 JST (w 2016 r. odpowiednio 25 JST).

W obowiązującym stanie prawnym spełnienie warunku z art. 243 u.f.p. dotyczy wszystkich JST, które w budżetach planują spłaty rat kredytów i pożyczek oraz wykup papierów wartościowych wraz z należnymi odsetkami oraz potencjalne spłaty kwot wynikające z udzielonych poręczeń i gwarancji, a także JST będących członkami związku w zakresie kwot spłacanych zobowiązań, do których ma zastosowanie przepis art. 244 ust. 1 u.f.p. Z wieloletnich prognoz finansowych wynika, że 6 dolnośląskich JST (Bolesławiec w., Grębocice, Osiecznica, Polkowice, Rudna i Warta Bolesławiecka) nie posiada zobowiązań dłużnych i nie planuje ich zaciągania, w związku z czym poziom IWZ w ich przypadku jest bez znaczenia (we wszystkich wymienionych wynosi powyżej 12% wykonanych dochodów), niemniej pozytywnie wpływa na ustalenie wartości uśrednionych dla JST w regionie, w szczególności IWZ dla gmin wiejskich.

Poziom wskaźników jednorocznych dolnośląskich JST w latach 2014–2016 uśrednionych według szczebli jednostek i typów gmin przedstawiono w tab. 18.

Tabela 18. Wskaźniki jednoroczne relacji nadwyżki operacyjnej w latach 2014–2016

Wyszczególnienie	2014		2015		2016		IWZ obliczone	
	plan III kw.	wykonanie	plan III kw.	wykonanie	plan III kw.	wykonanie	plan III kw. 2016	wykonanie 2016
	[%]							
JST ogółem	8,26	9,31	9,06	10,73	8,75	11,45	9,60	10,50
Gminy, z tego:	9,71	12,25	9,69	12,39	8,89	12,33	11,18	12,32
– miejskie	8,76	10,78	9,00	10,85	7,64	10,81	9,76	10,82
– wiejskie	11,66	14,47	10,61	14,71	11,10	15,62	13,43	14,93
– miejsko-wiejskie	9,03	11,80	9,55	11,84	8,19	10,95	10,61	11,53
Powiaty	4,69	6,84	4,27	6,48	5,17	7,65	6,16	6,99
Miasta na prawach powiatu	9,99	9,04	10,94	10,14	9,34	11,45	9,51	10,21
Województwo samorządowe	1,47	1,27	5,18	10,13	10,97	11,68	7,45	7,69

Wskaźnik jednoroczny obliczony zbiorczo na podstawie wykonania budżetów za rok 2016 dla 196 dolnośląskich JST wyniósł 11,45% wykonanych dochodów, w tym dla 165 gmin — 12,33% i dla 26 powiatów — 7,65%. Dla porównania — za 2015 rok wskaźnik jednoroczny dla JST w regionie wyniósł 10,73%, za 2014 rok — 9,31%. Jak wynika z ustaleń Krajowej Rady Regionalnych Izb Obrachunkowych, wskaźnik ten dla wszystkich JST w kraju wyniósł: 11,2% w 2016 r., 10,9% w 2015 r. i 10,4% w 2014 roku. Warto też zauważyć, że prawie we wszystkich przypadkach (z wyjątkiem miast na prawach powiatu w latach 2014 i 2015) wskaźniki jednoroczne obliczone na podstawie wielkości wykonanych są wyższe niż obliczone na podstawie planowanych na trzy kwartały. Wykonanie budżetów za rok 2016 wskazuje na poprawę wskaźnika jednorocznego w porównaniu do planu na trzy kwartały przez 155 dolnośląskich JST (w 2015 r. — 148 JST, a w 2014 r. — 146 JST).

Wyniki ustaleń szczegółowych dotyczących poziomu wskaźników jednorocznych poszczególnych JST wskazują na duże zróżnicowanie, szczególnie widoczne w wykonaniu budżetów gmin wiejskich, dla których cząstkowy IWZ w 2016 r. zawierał się w przedziale od 2,72% (Jemielno) do 37,8% (Kobierzyce).

Poziom wskaźników jednorocznych uzyskanych przez poszczególne JST w 2016 r. przedstawiono w zestawieniu nr 3 na końcu opracowania.

Zbiorczy IWZ dolnośląskich JST obliczony z uwzględnieniem wykonania ich budżetów w latach 2014–2016 wyniósł 10,50% i był o 0,13 punktu proc. wyższy od obliczonego z uwzględnieniem wykonania budżetów w latach 2013–2015 oraz odpowiednio o 0,5 punktu proc. niższy od ustalonego w latach 2012–2014.

Zbiorcze wyniki monitorowania poziomu IWZ dolnośląskich JST (w trzech kolejnych latach) na podstawie wykonania budżetów w latach 2010–2016 przedstawia tab. 19.

Tabela 19. IWZ dolnośląskich JST obliczony na podstawie wykonania budżetów w latach 2010–2016 (w %)

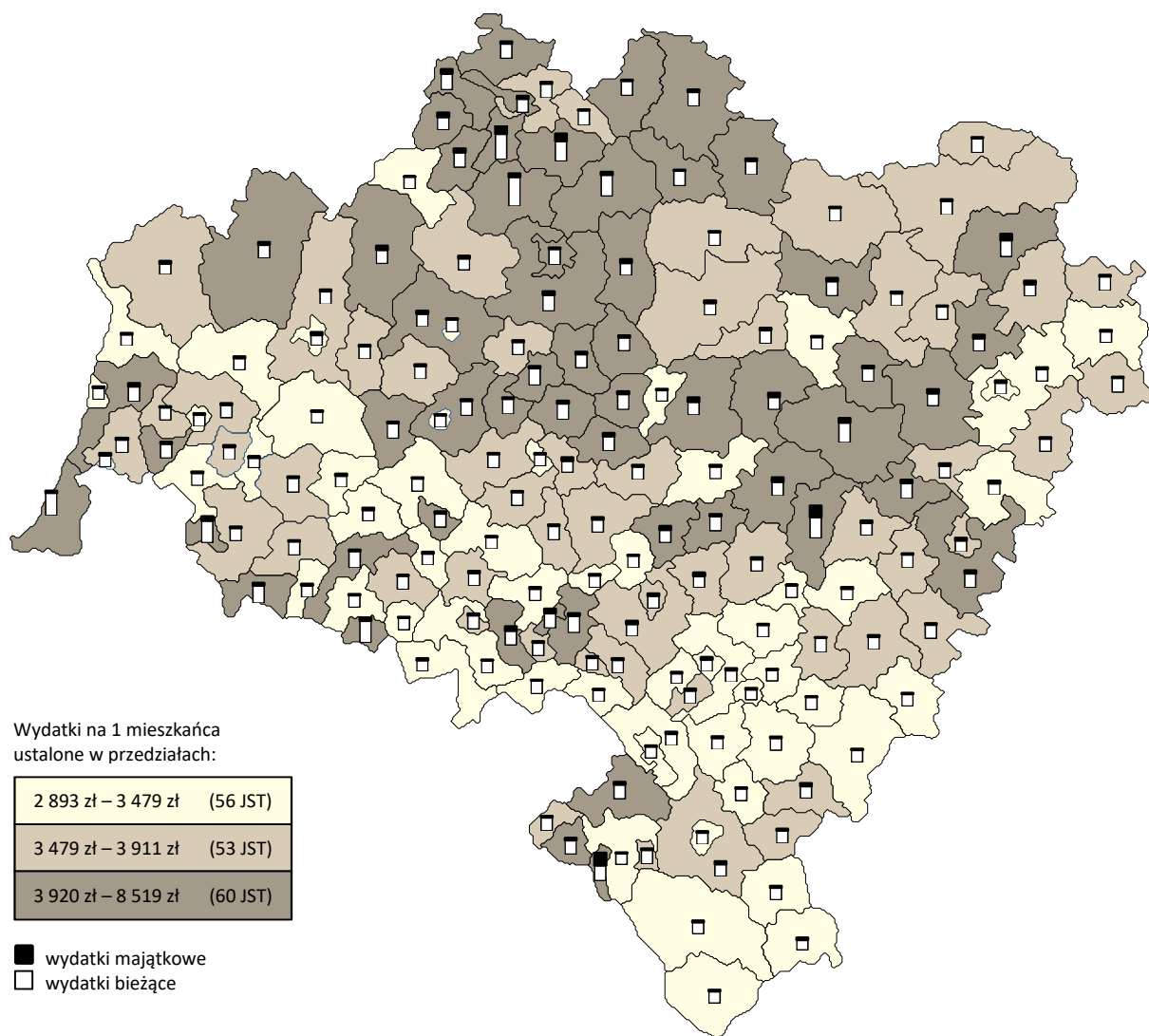
Wyszczególnienie	IWZ obliczony z lat				
	2010–2012	2011–2013	2012–2014	2013–2015	2014–2016
JST ogółem	9,87	10,93	11,00	10,37	10,50
Gminy, z tego:	9,74	11,56	12,44	12,30	12,32
– miejskie	8,31	10,56	11,18	10,86	10,82
– wiejskie	11,64	13,17	14,45	14,60	14,93
– miejsko-wiejskie	9,75	11,21	12,00	11,75	11,53
Powiaty	4,01	5,24	6,84	6,16	6,99
Miasta na prawach powiatu	12,11	11,62	11,11	10,62	10,21
Województwo	11,34	13,26	10,50	6,62	7,69

Z analizy uśrednionych wartości IWZ obliczonych dla dolnośląskich JST na podstawie wykonania ich budżetów w latach 2012–2016 wynika, że najniższe IWZ dotyczą powiatów (od 4,01% do 6,99%), co wskazuje na relatywnie niską zdolność tych samorządów do zaciągania i spłaty zobowiązań dłużnych. Najwyższe IWZ dotyczą gmin wiejskich (od 11,64% do 14,93%) oraz miast na prawach powiatu (spadek z 12,11% do 10,21%). Wyniki porównań (rok do roku) wskazują na utrzymywanie się tendencji wzrostu uśrednionych IWZ dla dolnośląskich gmin (w szczególności wiejskich) i powiatów oraz na wystąpienie tendencji spadku IWZ w wykonaniu budżetów miast na prawach powiatu i województwa samorządowego.

Wyniki porównań IWZ poszczególnych JST wskazują, że wartości wyższe niż 15% dochodów dla obliczonych z lat:

- 2008–2010 — uzyskało 25 gmin (5 miejskich, 14 wiejskich i 6 miejsko-wiejskich) oraz 1 powiat,
- 2009–2011 — uzyskało 17 gmin (1 miejska, 11 wiejskich i 5 miejsko-wiejskich),
- 2010–2012 — uzyskało 16 gmin (2 miejskie, 10 wiejskich i 4 miejsko-wiejskie),
- 2011–2013 — uzyskało 18 gmin (3 miejskie, 11 wiejskich i 4 miejsko-wiejskie) oraz 1 powiat,
- 2012–2014 — uzyskało 26 gmin (4 miejskie, 18 wiejskich i 4 miejsko-wiejskie) oraz 1 powiat,
- 2013–2015 — uzyskało 28 gmin (2 miejskie, 20 wiejskich i 6 miejsko-wiejskich) oraz 1 powiat,
- 2014–2016 — uzyskało 30 gmin (4 miejskie, 20 wiejskich i 6 miejsko-wiejskich) oraz 1 powiat.

pozytywne oddziaływanie wykonania budżetów za rok 2016 na kształtowanie się wskaźników zdolności spłaty zobowiązań dolnośląskich JST kolejny raz odnotowały gminy wiejskie, których zbiorczy IWZ (14,93% dochodów) zbliżył się do obowiązującej (do końca 2013 r.) granicy 15% planowanych dochodów. Liczba gmin wiejskich, których IWZ przekroczył 15%, tak jak w roku poprzednim, wyniosła 20, co stanowiło ponad 25% gmin wiejskich w regionie. Jednocześnie utrzymuje się wysokie zróżnicowanie poziomów IWZ gmin wiejskich — granice dopuszczalnych spłat dla JST województwa dolnośląskiego w 2017 r. wyznaczyły wskaźniki gmin Pielgrzymka (1,80%) i Kobierzyce (36,74%).

**Wydatki dolnośląskich gmin i miast na prawach powiatu
na 1 mieszkańca w 2016 r. (w zł)**

Zestawienie 1

Wykonanie budżetów w JST województwa dolnośląskiego w 2016 r. (w zł)

Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY	W tym DOCHODY WŁASNE	WYDATKI	W tym WYDATKI MAJĄTKOWE	WYNIK OPERACYJNY (bieżący)*	WYNIK BUDŻETU	DLUG PUBLICZNY
JST województwa ogółem	16 379 736 971	9 243 258 039	15 965 526 513	2 271 696 955	1 396 292 490	414 210 458	7 201 070 284
Województwo samorządowe	1 129 202 819	653 269 734	1 083 042 806	339 995 723	119 336 883	46 160 013	713 812 305
Powiaty	1 903 577 910	705 969 050	1 857 285 429	177 288 428	138 528 069	46 292 481	629 859 384
Bolesławiecki	78 888 445	24 052 470	77 142 586	10 563 211	5 818 410	1 745 859	17 201 040
Dzierżoniowski	90 305 735	29 214 415	86 823 632	9 203 919	7 604 012	3 482 104	7 591 696
Głogowski	105 316 279	43 481 570	100 087 951	3 874 417	7 206 766	5 228 328	21 382 000
Górowski	35 767 550	10 593 540	34 956 794	465 189	1 087 823	810 755	24 445 904
Jaworski	53 750 217	18 041 827	52 608 324	5 632 295	2 038 298	1 141 893	13 350 000
Jeleniogórski	65 874 850	25 867 724	63 166 487	4 963 149	2 787 036	2 708 362	17 194 000
Kamiennogórski	43 936 453	13 898 727	42 229 474	3 170 035	2 699 809	1 706 979	7 000 000
Kłodzki	178 405 727	56 578 677	173 799 075	16 914 495	14 980 060	4 606 652	45 613 312
Legnicki	63 589 299	31 519 413	60 404 787	3 982 157	5 799 169	3 184 512	21 396 128
Lubański	54 739 805	13 860 696	51 626 783	2 705 588	3 884 962	3 113 022	16 210 000
Lubiński	87 921 126	45 581 019	88 523 755	6 584 105	4 829 194	-602 629	44 000 000
Lwówecki	54 151 704	13 585 609	51 569 819	3 195 104	3 369 804	2 581 885	10 737 412
Milicki	47 421 878	17 366 490	45 832 986	486 392	1 363 973	1 588 892	22 503 463
Oleśnicki	96 441 773	36 074 795	92 275 313	6 254 312	7 411 398	4 166 460	49 000 000
Olawski	71 839 016	28 587 876	74 275 015	17 496 982	7 386 278	-2 435 998	12 894 951
Polkowicki	49 867 759	26 240 100	51 132 878	2 453 190	-414 852	-1 265 119	14 352 000
Strzeliński	47 695 164	11 867 801	46 458 036	2 287 339	3 058 629	1 237 127	15 455 830
Średzki	42 577 701	15 695 466	40 595 413	8 428 568	4 353 198	1 982 289	13 915 000
Świdnicki	138 172 290	48 452 817	132 957 565	9 217 474	8 988 025	5 214 725	60 331 794
Trzebnicki	71 101 825	29 720 939	70 434 458	6 901 222	5 987 925	667 367	26 122 834
Wałbrzyski	48 431 526	15 151 675	53 224 392	12 498 745	3 684 358	-4 792 867	6 801 000
Wolowski	59 048 540	14 073 683	60 757 816	9 176 105	3 224 498	-1 709 276	21 300 000
wrocławski	105 864 188	59 913 532	99 312 509	22 941 285	23 047 148	6 551 679	58 370 740
Ząbkowicki	80 447 727	25 880 087	79 985 018	4 852 519	2 272 332	462 709	44 809 110
Zgorzelecki	88 756 297	39 234 727	85 008 267	827 473	3 919 169	3 748 030	13 382 975
Złotoryjski	43 265 036	11 433 379	42 096 296	2 213 159	2 140 646	1 168 740	24 498 195
Miasta na prawach powiatu	5 468 930 409	3 586 511 113	5 359 703 044	791 086 804	350 953 442	109 227 364	3 655 193 401
Jelenia Góra	384 425 196	202 229 094	363 619 686	18 624 250	18 189 734	20 805 511	153 353 465
Legnica	481 208 533	248 739 588	484 721 925	43 445 143	21 018 610	-3 513 392	206 851 478
Wałbrzych	564 200 962	306 817 014	557 783 695	67 874 341	31 766 760	6 417 266	530 911 853
Wrocław	4 039 095 718	2 828 725 417	3 953 577 738	661 143 071	279 978 338	85 517 979	2 764 076 605
Gminy ogółem	7 878 025 835	4 297 508 141	7 665 495 234	963 326 000	787 474 096	212 530 600	2 202 205 194
Gminy miejskie	2 535 879 802	1 491 092 157	2 479 139 316	278 199 303	184 643 604	56 740 486	753 587 876
Bielawa	116 962 507	56 415 347	113 692 935	11 933 938	8 064 970	3 269 572	36 477 990
Boguszów-Gorce	58 695 445	27 592 364	56 512 378	4 229 657	4 772 382	2 183 067	6 035 623
Bolesławiec	153 495 355	96 560 408	142 551 468	11 484 486	11 195 397	10 943 887	35 971 327
Chojnów	53 087 441	27 414 155	47 251 572	3 091 379	7 813 005	5 835 869	4 257 161
Duszynki-Zdrój	30 059 836	12 259 174	33 594 443	14 572 782	18 542	-3 534 608	9 971 368
Dzierżoniów	113 848 018	61 744 191	112 568 823	16 114 167	8 604 633	1 279 195	43 760 829
Głogów	279 662 409	184 604 508	286 538 416	45 908 629	22 012 309	-6 876 008	115 950 820
Jawor	80 793 839	47 594 068	75 517 001	3 323 685	6 632 960	5 276 838	19 427 791
Jedlina-Zdrój	18 780 176	9 101 943	17 679 860	1 785 971	1 599 923	1 100 315	7 089 795
Kamienna Góra	66 867 843	32 639 211	64 313 720	1 190 631	2 629 744	2 554 123	11 490 334
Karpacz	33 535 334	25 473 285	30 616 035	3 917 508	5 602 386	2 919 299	8 664 203
Kłodzko	95 291 027	52 616 456	90 251 903	7 226 838	9 239 329	5 039 124	31 954 877
Kowary	39 800 981	21 015 053	36 068 068	1 520 579	279 833	3 732 913	9 819 005
Kudowa-Zdrój	38 375 803	21 015 617	37 450 354	2 770 149	1 586 127	925 449	17 787 524
Lubań	71 663 347	41 134 619	69 892 737	4 175 961	3 993 455	1 770 610	24 967 332
Lubin	323 685 077	193 357 803	314 264 141	23 095 658	20 250 908	9 420 936	68 500 073
Nowa Ruda	72 837 784	39 321 906	72 267 011	3 996 584	1 771 751	570 772	22 732 938
Oleśnica	131 405 792	79 334 654	126 964 164	18 124 003	17 735 317	4 441 628	15 005 716
Olawa	118 819 496	76 267 539	114 212 448	18 589 971	16 298 250	4 607 048	41 393 081
Piechowice	23 446 102	14 915 993	21 960 678	1 986 029	2 361 575	1 485 424	2 653 506
Piława Górna	21 320 526	8 948 668	19 576 861	1 822 874	2 085 912	1 743 665	3 996 300
Polanica-Zdrój	27 212 807	18 304 379	24 787 660	1 814 953	2 287 428	2 425 147	4 296 200
Szczawno-Zdrój	26 162 458	18 485 647	27 736 459	6 268 026	2 620 311	-1 574 002	5 520 921
Szklarska Poręba	35 781 018	26 356 447	33 408 469	3 718 341	214 751	2 372 549	11 897 482
Świdnica	207 400 597	123 555 722	221 719 157	43 098 708	12 505 509	-14 318 560	82 043 587
Świebodzice	78 711 514	49 080 504	77 407 144	5 690 771	3 623 057	1 304 370	13 920 000
Świeradów-Zdrój	31 947 945	20 426 906	28 325 546	4 400 024	938 188	3 622 399	15 160 801
Wojcieszów	15 158 085	6 699 536	14 693 493	1 540 290	1 193 626	464 592	3 159 000

Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY	W tym DOCHODY WŁASNE	WYDATKI	W tym WYDATKI MAJĄTKOWE	WYNIK OPERACYJNY (bieżący)*	WYNIK BUDŻETU	DŁUG PUBLICZNY
Zawidów	15 499 807	7 515 649	14 697 207	2 278 798	2 066 591	802 599	2 338 508
Zgorzelec	101 108 705	58 912 197	100 703 171	6 589 340	2 188 179	405 534	53 076 320
Złotoryja	54 462 731	32 428 206	51 915 992	1 938 572	2 457 257	2 546 738	24 267 465
Gminy wiejskie	2 405 390 558	1 259 812 985	2 309 493 174	351 211 185	346 461 056	95 897 384	567 804 589
Bolesławiec	50 523 743	29 138 151	46 501 377	8 799 550	11 283 557	4 022 366	0
Borów	18 427 628	7 838 027	17 287 334	2 022 891	2 403 650	1 140 294	3 056 165
Chojnów	37 057 150	17 923 400	38 587 052	6 657 219	3 652 142	-1 529 903	11 362 468
Ciepłowody	11 860 511	5 558 235	10 611 935	460 294	1 253 134	1 248 577	819 354
Cieszków	19 186 255	5 417 534	18 163 499	562 043	1 361 499	1 022 756	4 700 000
Czarny Bór	23 069 653	10 546 753	23 062 298	5 261 867	2 860 748	7 355	1 903 992
Czernica	58 633 596	32 119 700	51 267 713	7 443 872	11 811 375	7 365 883	11 311 543
Długolęka	129 667 759	79 330 851	121 012 952	28 283 851	33 103 483	8 654 807	41 618 300
Dobromierz	23 974 868	11 893 455	20 484 589	1 354 608	3 754 262	3 490 278	6 410 143
Dobroszyce	25 867 522	10 601 008	26 186 147	4 857 988	3 134 782	-318 625	4 517 256
Domanów	19 390 450	7 063 389	18 969 905	902 800	997 713	420 546	6 527 677
Dziedzica	19 446 231	5 249 034	18 108 320	1 041 279	1 935 598	1 337 911	4 227 869
Dzierżoniów	30 301 799	12 068 576	30 970 834	3 651 638	1 245 679	-669 035	10 462 349
Gaworzycy	16 393 239	5 200 184	17 014 640	4 391 913	1 527 526	-621 401	4 285 334
Głogów	27 966 863	16 947 681	25 704 670	2 404 846	4 192 615	2 262 193	6 277 950
Grębowice	40 157 864	28 573 003	37 231 227	9 603 080	6 465 875	2 926 637	0
Gromadka	25 115 541	13 139 744	24 405 726	5 432 200	3 092 215	709 815	4 550 053
Janowice Wielkie	14 907 447	6 513 073	14 161 279	1 245 245	1 100 998	746 168	7 972 130
Jemielno	12 448 434	3 568 442	12 399 358	404 575	245 448	49 076	4 291 000
Jerzmanowa	39 173 451	28 770 550	40 925 945	9 654 267	6 595 536	-1 752 494	9 002 935
Jeźów Sudecki	26 659 291	13 474 246	23 578 192	3 608 331	6 039 028	3 081 099	5 438 000
Jordanów Śląski	10 723 149	5 460 210	10 287 781	346 191	550 258	435 368	2 231 384
Kamieniec Ząbkowicki	30 736 566	13 375 347	31 263 057	5 670 119	2 162 332	-526 491	4 109 490
Kamienna Góra	36 017 676	14 849 219	34 754 843	3 716 169	3 876 848	1 262 834	4 502 583
Kłodzko	59 702 480	22 769 853	63 376 947	11 134 928	5 129 480	-3 674 677	31 731 035
Kobierzyce	161 874 829	130 133 660	149 584 659	51 477 622	60 362 922	12 290 171	10 211 682
Kondratowice	18 135 800	7 325 695	16 762 369	496 071	673 502	1 373 431	4 670 288
Kostomłoty	25 021 411	10 279 635	24 706 824	2 685 601	2 621 716	314 587	5 602 825
Kotla	18 849 990	7 690 703	19 117 775	1 951 742	519 983	-267 785	4 291 525
Krośnice	41 113 890	22 261 116	46 190 588	12 239 154	6 982 481	-5 076 698	30 518 326
Krotoszyce	13 967 359	7 552 896	13 504 774	774 894	727 823	462 585	1 216 184
Kunice	27 355 598	16 542 280	27 038 095	3 792 761	3 975 265	317 503	11 507 000
Legnickie Pole	24 968 988	16 008 124	24 273 167	3 400 344	3 655 629	695 821	5 657 990
Lewin Kłodzki	8 596 751	3 704 797	7 872 867	965 855	1 142 214	723 884	1 920 933
Lubań	24 766 059	10 057 714	23 972 892	2 401 802	2 045 863	793 167	2 753 588
Lubin	73 731 379	54 000 421	74 529 850	12 434 986	10 194 529	-798 472	7 138 761
Łagiewniki	25 378 502	9 389 143	24 621 005	1 233 814	1 788 325	757 498	6 599 896
Malczyce	19 511 223	7 773 282	18 525 623	1 448 639	1 761 823	985 600	6 300 000
Marcinowice	24 323 113	10 289 291	24 236 757	5 250 889	3 529 469	86 355	9 211 000
Marciszów	17 556 377	5 745 371	17 030 303	2 164 382	1 688 286	526 074	3 506 162
Męcinka	18 762 326	8 841 203	18 615 655	1 165 299	815 313	146 671	3 783 926
Mietków	15 786 203	8 696 552	16 281 819	1 815 657	973 320	-495 616	2 484 393
Miękinia	62 394 059	35 910 591	61 096 217	14 479 716	12 582 291	1 297 842	22 424 039
Miłkowice	25 188 827	11 833 840	23 340 113	2 320 531	2 618 861	1 848 714	8 960 286
Mściswojów	16 597 262	6 657 110	15 622 473	3 419 950	1 202 259	974 789	4 999 103
Mysiałowice	38 387 185	20 213 249	36 565 619	691 370	1 259 348	1 821 566	5 579 325
Niechlów	20 648 187	6 522 008	19 676 975	1 208 092	1 588 132	971 212	3 194 181
Nowa Ruda	43 483 240	17 496 481	40 989 591	5 393 551	5 341 942	2 493 648	14 119 323
Oleśnica	49 139 092	25 555 725	44 723 198	3 857 692	7 145 747	4 415 894	21 463 446
Olawa	70 477 725	39 450 407	65 073 298	10 684 182	10 948 504	5 404 427	20 808 862
Osiecznica	35 031 579	17 098 023	30 435 173	4 479 122	7 621 068	4 596 406	0
Paszowice	15 080 002	6 665 311	14 521 901	985 479	644 252	558 101	2 728 450
Pęcław	8 992 331	2 701 182	8 770 189	99 831	298 973	222 142	5 851 774
Pielgrzymka	19 419 916	6 560 310	19 187 123	1 457 003	728 922	232 793	6 213 082
Platerówka	6 326 537	3 184 751	6 424 284	552 258	292 275	-97 747	236 474
Podgórzyn	28 679 504	15 431 408	27 669 736	2 245 578	2 046 836	1 009 768	9 227 813
Przeworno	16 960 266	5 425 307	16 338 141	1 270 563	922 635	622 126	3 578 475
Radwanice	26 231 455	15 699 382	22 683 462	4 553 176	6 715 701	3 547 993	1 037 100
Rudna	54 063 597	39 322 696	47 076 532	5 187 367	10 924 270	6 987 065	0
Ruja	12 079 072	4 619 104	12 254 829	1 767 084	984 619	-175 758	3 127 551
Siekierczyn	15 961 557	7 918 974	15 842 048	783 232	630 923	119 509	2 587 691
Stara Kamienica	20 930 802	8 682 663	19 775 802	1 022 781	1 343 749	1 154 999	14 114 383
Stare Bogaczowice	14 975 549	5 636 297	14 095 921	1 383 273	1 601 425	879 628	546 875
Stoszowice	18 837 656	7 078 108	17 998 988	1 736 360	1 608 223	838 667	4 835 966
Sulików	24 372 470	13 881 594	22 515 851	2 191 153	3 655 651	1 856 619	7 142 607
Świdnica	62 223 046	30 470 862	62 083 234	7 704 683	6 287 087	139 813	22 874 740

Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY	W tym DOCHODY WŁASNE	WYDATKI	W tym WYDATKI MAJĄTKOWE	WYNIK OPERACYJNY (bieżący)*	WYNIK BUDŻETU	DŁUG PUBLICZNY
Udanin	18 664 166	8 374 474	19 476 953	1 984 001	988 132	-812 787	9 949 540
Walim	20 859 662	9 616 471	21 020 441	2 314 985	1 496 372	-160 778	5 790 514
Warta Bolesławecka	33 255 415	16 155 352	30 135 453	2 432 238	5 260 311	3 119 962	0
Wądroże Wielkie	16 943 202	6 836 571	17 804 588	3 034 407	1 001 083	-861 386	6 517 247
Wińsko	31 626 727	10 558 309	30 451 587	2 020 569	2 618 053	1 175 140	4 364 720
Wisznia Mała	39 181 540	22 535 065	39 195 426	4 995 584	4 247 711	-13 886	14 970 500
Zagrodno	20 936 664	10 445 260	19 515 479	1 839 836	2 969 947	1 421 185	957 909
Zawonia	22 875 830	9 035 613	20 397 393	798 681	2 966 337	2 478 437	2 738 000
Zgorzelec	39 919 718	24 499 449	38 738 621	6 213 170	4 904 184	1 181 097	11 375 053
Złotoryja	30 828 934	14 234 318	29 116 174	2 631 000	1 242 136	1 712 760	7 620 955
Żórawina	39 073 996	21 550 759	37 597 197	5 191 143	5 236 519	1 476 799	6 846 802
Żukowice	17 634 829	8 274 414	18 100 525	3 670 271	1 302 337	-465 696	2 338 312
Gminy miejsko-wiejskie	2 936 755 474	1 546 602 999	2 876 862 745	333 915 511	256 369 436	59 892 730	880 812 729
Bardo	20 134 541	9 688 189	18 214 424	1 137 677	2 534 038	1 920 116	5 872 924
Bierutów	35 217 835	12 998 031	36 045 700	2 873 167	1 301 511	-827 865	21 511 261
Bogatynia	152 723 745	113 859 949	148 869 373	9 924 930	9 966 286	3 854 372	46 525 026
Bolków	35 974 683	12 041 700	34 023 576	1 809 026	2 471 638	1 951 107	8 506 768
Brzeg Dolny	59 961 779	39 417 399	61 759 469	7 900 683	3 997 668	-1 797 689	16 460 013
Byszczyca Kłodzka	68 108 061	31 923 175	64 455 596	7 136 377	6 900 743	3 652 466	15 040 008
Chocianów	44 839 953	21 346 326	46 202 637	8 341 974	3 620 726	-1 362 685	13 683 949
Gluszyca	28 091 668	10 676 881	28 457 641	1 779 646	785 424	-365 973	13 743 305
Góra	82 130 221	31 893 503	85 224 786	10 356 465	5 183 321	-3 094 565	30 873 200
Gryfów Śląski	31 465 710	13 387 048	28 445 206	2 907 566	4 611 396	3 020 504	3 333 177
Jaworzyna Śląska	33 472 469	16 613 931	33 461 008	1 811 616	1 392 258	11 461	11 503 370
Jelcz-Laskowice	83 044 747	49 965 381	80 484 777	13 436 439	13 456 214	2 559 970	8 488 000
Kąty Wrocławskie	106 892 276	71 772 057	107 110 091	24 898 333	22 060 878	-217 815	18 407 071
Łądek-Zdrój	31 353 249	14 758 063	28 992 791	2 727 410	2 583 229	2 360 458	5 803 284
Leśna	37 382 743	12 434 866	35 922 247	2 991 976	1 888 227	1 460 496	5 592 149
Lubawka	35 858 322	12 850 565	35 636 569	5 067 840	3 688 295	221 753	8 151 000
Lubomierz	24 530 635	6 647 178	24 007 324	1 401 176	1 428 177	523 312	6 700 000
Lwówek Śląski	56 786 733	27 034 696	53 777 490	3 403 451	5 467 215	3 009 243	13 299 000
Mioszów	24 332 715	13 318 001	24 025 238	531 395	366 788	307 477	3 693 673
Międzybórz	20 382 088	7 794 099	20 026 747	1 294 628	1 089 310	355 341	7 443 105
Międzylesie	26 063 052	8 768 311	24 556 353	2 170 787	1 915 942	1 506 699	5 293 300
Milicz	93 920 092	40 616 487	94 607 406	7 718 810	3 027 419	-687 314	40 047 721
Mirsk	32 089 050	10 670 493	30 560 452	2 041 045	2 487 531	1 528 598	5 074 644
Niemcza	17 260 121	6 966 442	17 187 705	1 316 911	820 184	72 416	5 900 000
Nowogrodzic	58 681 125	29 417 468	51 517 380	6 354 106	12 757 488	7 163 745	13 068 855
Oborniki Śląskie	68 790 814	37 854 198	65 795 352	3 800 021	4 315 902	2 995 462	33 950 000
Olszyna	23 674 536	8 637 889	23 950 305	2 797 360	508 267	-275 770	7 195 485
Pieńsk	30 864 125	13 557 355	29 561 619	2 653 804	3 243 925	1 302 506	7 162 920
Pieszycy	28 790 374	12 668 199	28 348 454	2 519 501	1 491 224	441 919	10 749 004
Półkowice	217 217 044	168 220 620	226 618 979	23 826 066	10 175 193	-9 401 935	0
Prochowice	28 889 983	14 939 441	29 501 340	3 896 950	2 662 403	-611 357	7 793 710
Prusice	39 148 154	14 951 930	42 195 400	7 636 178	3 390 436	-3 047 246	31 489 685
Przemków	31 488 300	10 891 247	27 365 485	557 153	2 587 310	4 122 816	17 677 671
Radków	40 653 900	18 662 769	39 485 802	5 637 499	3 050 663	1 168 098	12 844 805
Siechnice	94 596 460	64 272 030	94 500 730	13 980 739	10 709 530	95 730	40 631 313
Sobótka	45 135 138	26 351 052	44 616 406	5 186 829	4 185 024	518 732	2 144 307
Stronie Śląskie	38 822 039	25 572 115	23 718 752	3 854 863	3 411 874	15 103 287	5 441 200
Strzegom	100 359 887	57 146 311	99 455 901	15 422 849	10 498 172	903 986	35 760 650
Strzelin	85 197 408	48 948 324	80 842 564	7 635 794	8 496 757	4 354 844	34 778 500
Syców	55 812 236	26 202 127	52 960 645	3 964 574	5 502 602	2 851 592	15 756 420
Szczytna	25 030 410	11 008 166	22 803 863	1 218 821	2 254 029	2 226 546	6 023 904
Ścinawa	39 096 600	16 194 605	41 547 823	9 237 074	3 684 368	-2 451 223	19 261 107
Środa Śląska	82 797 600	48 464 402	86 396 374	21 454 808	12 034 308	-3 598 775	23 824 100
Świerzawa	28 331 625	9 860 065	26 261 990	1 222 107	2 517 359	2 069 635	4 346 400
Trzebnica	93 883 536	53 725 590	85 203 414	7 254 140	4 709 998	8 680 123	50 897 194
Twardogóra	51 387 550	27 936 454	49 561 119	9 906 372	8 478 735	1 826 431	11 288 200
Wąsosz	30 064 685	10 526 826	29 056 988	3 480 921	2 612 781	1 007 698	10 437 733
Węglińiec	32 710 303	13 174 163	31 845 719	4 944 106	3 777 951	864 585	9 736 000
Wiązów	29 215 114	11 615 028	27 647 570	2 050 600	2 922 730	1 567 545	7 093 644
Wleń	14 822 016	5 613 308	14 574 700	1 605 099	982 258	247 316	4 650 000
Wołów	79 388 408	35 748 606	81 724 253	11 848 753	6 081 475	-2 335 845	41 710 500
Ząbkowice Śląskie	77 901 451	43 337 172	75 710 869	4 594 532	2 559 233	2 190 582	19 889 553
Ziębice	59 991 670	23 716 842	58 702 651	3 674 622	3 405 504	1 289 020	16 640 661
Złoty Stok	16 771 710	5 813 823	16 443 465	1 596 159	1 055 817	328 245	5 036 276
Żarów	49 208 972	30 079 717	52 464 816	11 597 188	6 307 738	-3 255 844	21 289 749
Żmigród	56 015 812	24 052 387	54 427 409	3 526 597	2 953 964	1 588 403	31 297 235

* Wynik operacyjny (bieżący) — różnica między dochodami bieżącymi a wydatkami bieżącymi.

Zestawienie 2

Wykonanie budżetów w JST województwa dolnośląskiego w 2016 r.
— w przeliczeniu na 1 mieszkańca (w zł)*

Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY				WYDATKI			WYNIK BUDŻETU	DŁUG PUBLICZNY
	ogółem	z tego		w tym dochody własne	ogółem	z tego			
		bieżące	majątkowe			bieżące	majątkowe		
JST województwa ogółem	5 641	5 197	444	3 183	5 498	4 716	782	143	2 480
Województwo samorządowe	389	297	92	225	373	256	117	16	246
Powiaty	966	923	43	358	943	853	90	23	320
Bolesławiecki	875	803	72	267	855	738	117	19	191
Dzierżoniowski	877	828	49	284	843	754	89	34	74
Głogowski	1 169	1 148	21	483	1 111	1 068	43	58	237
Górowski	998	993	5	296	975	962	13	23	682
Jaworski	1 047	955	92	352	1 025	915	110	22	260
Jeleniogórski	1 022	947	76	401	980	903	77	42	267
Kamiennogórski	992	943	49	314	954	882	72	39	158
Kłodzki	1 102	1 062	40	350	1 074	969	105	28	282
Legnicki	1 154	1 129	25	572	1 096	1 024	72	58	388
Lubański	989	954	35	250	933	884	49	56	293
Lubiński	827	817	11	429	833	771	62	-6	414
Lwówecki	1 164	1 112	52	292	1 108	1 040	69	55	231
Milicki	1 276	1 257	19	467	1 233	1 220	13	43	605
Oleśnicki	905	876	28	338	866	807	59	39	460
Oławski	943	842	101	375	975	745	230	-32	169
Polkowicki	791	765	25	416	811	772	39	-20	228
Strzeliński	1 082	1 072	11	269	1 054	1 002	52	28	351
Średzki	804	689	114	296	766	607	159	37	263
Świdnicki	868	833	34	304	835	777	58	33	379
Trzebnicki	847	828	19	354	839	757	82	8	311
Wałbrzyski	852	781	71	267	936	716	220	-84	120
Wolowski	1 253	1 163	90	299	1 289	1 095	195	-36	452
wrocławski	779	732	47	441	731	562	169	48	430
Ząbkowicki	1 205	1 159	46	388	1 198	1 125	73	7	671
Zgorzelecki	969	962	7	428	928	919	9	41	146
Złotoryjski	974	946	28	257	947	897	50	26	551
Miasta na prawach powiatu	5 857	5 269	588	3 841	5 741	4 893	847	117	3 915
Jelenia Góra	4 753	4 490	263	2 500	4 495	4 265	230	257	1 896
Legnica	4 775	4 588	188	2 468	4 810	4 379	431	-35	2 053
Wałbrzych	4 909	4 539	370	2 670	4 853	4 263	591	56	4 619
Wrocław	6 340	5 608	733	4 440	6 206	5 168	1 038	134	4 339
Gminy ogółem	3 999	3 802	197	2 181	3 891	3 402	489	108	1 118
Gminy miejskie	3 795	3 570	225	2 232	3 710	3 294	416	85	1 128
Bielawa	3 836	3 602	234	1 850	3 729	3 337	391	107	1 196
Boguszów-Gorce	3 722	3 618	104	1 750	3 584	3 315	268	138	383
Bolesławiec	3 905	3 620	286	2 457	3 627	3 335	292	278	915
Chojnów	3 855	3 774	81	1 991	3 431	3 207	224	424	309
Duszniki-Zdrój	6 319	4 003	2 317	2 577	7 062	3 999	3 063	-743	2 096
Dzierżoniów	3 363	3 104	260	1 824	3 325	2 849	476	38	1 293
Głogów	4 087	3 838	249	2 698	4 187	3 516	671	-100	1 694
Jawor	3 429	3 345	83	2 020	3 205	3 064	141	224	824
Jedlina-Zdrój	3 800	3 540	260	1 842	3 577	3 216	361	223	1 435
Kamienna Góra	3 417	3 360	57	1 668	3 286	3 225	61	130	587
Karpacz	6 927	6 672	255	5 262	6 324	5 515	809	603	1 790
Kłodzko	3 458	3 348	110	1 910	3 275	3 013	262	183	1 160
Kowary	3 543	3 100	443	1 871	3 211	3 075	135	332	874
Kudowa-Zdrój	3 790	3 582	208	2 075	3 698	3 425	274	91	1 757
Lubań	3 332	3 241	91	1 913	3 250	3 056	194	82	1 161
Lubin	4 421	4 254	168	2 641	4 293	3 977	315	129	936
Nowa Ruda	3 209	3 086	123	1 733	3 184	3 008	176	25	1 002
Oleśnica	3 508	3 379	129	2 118	3 389	2 906	484	119	401
Oława	3 637	3 425	211	2 334	3 496	2 927	569	141	1 267
Piechowice	3 657	3 484	173	2 327	3 425	3 116	310	232	414
Piława Górna	3 229	3 005	224	1 355	2 965	2 689	276	264	605
Polanica-Zdrój	4 188	3 887	301	2 817	3 815	3 535	279	373	661
Szczawno-Zdrój	4 606	4 241	365	3 255	4 883	3 780	1 104	-277	972
Szklarska Poręba	5 372	4 490	882	3 957	5 016	4 457	558	356	1 786
Świdnica	3 565	3 285	280	2 124	3 811	3 070	741	-246	1 410
Świebodzice	3 429	3 282	147	2 138	3 372	3 124	248	57	606
Świeradów-Zdrój	7 517	5 850	1 667	4 806	6 665	5 630	1 035	852	3 567
Wojcieszów	4 052	3 835	217	1 791	3 928	3 516	412	124	844

Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY				WYDATKI			WYNIK BUDŻETU	DŁUG PUBLICZNY
	ogółem	z tego		w tym dochody własne	ogółem	z tego			
		bieżące	majątkowe			bieżące	majątkowe		
Zawidów	3 639	3 401	238	1 765	3 451	2 916	535	188	549
Zgorzelec	3 232	3 079	154	1 883	3 219	3 009	211	13	1 697
Złotoryja	3 425	3 297	128	2 039	3 265	3 143	122	160	1 526
Gminy wiejskie	4 266	4 087	178	2 234	4 096	3 473	623	170	1 007
Bolesławiec	3 564	3 456	109	2 056	3 281	2 660	621	284	0
Borów	3 448	3 306	142	1 466	3 234	2 856	378	213	572
Chojnów	3 877	3 722	154	1 875	4 037	3 340	696	-160	1 189
Ciepłowody	3 837	3 690	147	1 798	3 433	3 284	149	404	265
Cieszków	4 127	4 079	48	1 165	3 907	3 786	121	220	1 011
Czarny Bór	4 759	4 262	497	2 175	4 757	3 672	1 085	2	393
Czernica	4 170	3 957	213	2 284	3 646	3 117	529	524	804
Długoleka	4 475	4 342	132	2 738	4 176	3 200	976	299	1 436
Dobromierz	4 512	4 306	205	2 238	3 855	3 600	255	657	1 206
Dobroszyce	3 996	3 779	217	1 638	4 045	3 295	751	-49	698
Domaniów	3 680	3 618	62	1 341	3 600	3 429	171	80	1 239
Dziadowa Kłoda	4 196	4 101	96	1 133	3 908	3 683	225	289	912
Dzierżoniów	3 283	3 095	188	1 308	3 355	2 960	396	-72	1 134
Gaworzycy	4 126	3 562	565	1 309	4 283	3 177	1 105	-156	1 079
Głogów	4 252	4 180	72	2 577	3 908	3 543	366	344	955
Grębocice	7 441	6 317	1 124	5 294	6 899	5 119	1 779	542	0
Gromadka	4 630	4 067	562	2 422	4 499	3 497	1 001	131	839
Janowice Wielkie	3 448	3 242	206	1 507	3 276	2 988	288	173	1 844
Jemielno	3 986	3 919	67	1 143	3 970	3 841	130	16	1 374
Jerzmanowa	8 154	7 882	272	5 989	8 519	6 510	2 010	-365	1 874
Jeżów Sudecki	3 731	3 640	91	1 886	3 299	2 795	505	431	761
Jordanów Śląski	3 430	3 356	74	1 747	3 291	3 180	111	139	714
Kamieniec Ząbkowicki	3 695	3 337	358	1 608	3 758	3 077	682	-63	494
Kamienna Góra	3 995	3 873	122	1 647	3 855	3 443	412	140	499
Kłodzko	3 469	3 333	135	1 323	3 682	3 035	647	-213	1 844
Kobierzyce	8 345	8 169	176	6 709	7 711	5 058	2 654	634	526
Kondratowice	4 132	3 860	272	1 669	3 819	3 706	113	313	1 064
Kostomłoty	3 500	3 448	53	1 438	3 456	3 081	376	44	784
Kotla	4 223	3 962	261	1 723	4 283	3 845	437	-60	961
Krośnice	5 037	5 015	22	2 727	5 659	4 159	1 499	-622	3 739
Krotoszyce	4 286	4 129	156	2 318	4 144	3 906	238	142	373
Kunice	4 137	4 117	20	2 502	4 089	3 516	574	48	1 740
Legnickie Pole	4 811	4 726	85	3 084	4 677	4 022	655	134	1 090
Lewin Kłodzki	4 434	4 151	282	1 911	4 060	3 562	498	373	991
Lubań	3 741	3 568	174	1 519	3 621	3 258	363	120	416
Lubin	4 870	4 775	95	3 567	4 923	4 102	821	-53	472
Łagiewniki	3 381	3 354	27	1 251	3 280	3 115	164	101	879
Malczyce	3 244	3 132	112	1 293	3 080	2 840	241	164	1 048
Marcinowice	3 743	3 465	278	1 583	3 730	2 922	808	13	1 418
Marciszów	3 823	3 605	218	1 251	3 709	3 237	471	115	764
Męcinka	3 768	3 668	100	1 775	3 738	3 504	234	29	760
Mietków	4 075	3 985	89	2 245	4 203	3 734	469	-128	641
Miękinia	4 214	3 998	216	2 425	4 126	3 148	978	88	1 514
Miłkowice	3 842	3 606	236	1 805	3 560	3 206	354	282	1 367
Mściwojów	4 021	3 247	773	1 613	3 785	2 956	828	236	1 211
Mysiałowice	3 744	3 621	122	1 971	3 566	3 499	67	178	544
Niechlów	4 114	3 996	118	1 299	3 920	3 680	241	194	636
Nowa Ruda	3 676	3 461	215	1 479	3 465	3 009	456	211	1 194
Oleśnica	3 776	3 690	87	1 964	3 437	3 141	296	339	1 650
Olawa	4 661	4 321	340	2 609	4 304	3 597	707	357	1 376
Osiecznica	4 683	4 488	194	2 286	4 068	3 470	599	614	0
Paszowice	3 810	3 583	227	1 684	3 669	3 420	249	141	689
Pęcław	3 946	3 936	10	1 185	3 848	3 804	44	97	2 568
Pielgrzymka	4 165	3 959	206	1 407	4 115	3 802	312	50	1 332
Platerówka	3 952	3 850	101	1 989	4 013	3 668	345	-61	148
Podgórzyn	3 460	3 315	146	1 862	3 339	3 068	271	122	1 113
Przeworno	3 474	3 275	199	1 111	3 347	3 086	260	127	733
Radwanice	5 535	5 243	292	3 313	4 787	3 826	961	749	219
Rudna	6 981	6 820	161	5 078	6 079	5 409	670	902	0
Ruja	4 516	4 289	227	1 727	4 581	3 921	661	-66	1 169
Siekierczyn	3 532	3 472	60	1 752	3 506	3 332	173	26	573
Stara Kamienica	3 970	3 812	158	1 647	3 751	3 557	194	219	2 677
Stare Bogaczowice	3 521	3 366	156	1 325	3 314	2 989	325	207	129
Stoszowice	3 435	3 259	176	1 291	3 282	2 965	317	153	882
Sulików	3 987	3 923	64	2 271	3 683	3 325	358	304	1 168
Świdnica	3 643	3 552	91	1 784	3 635	3 184	451	8	1 339

Jednostki samorządu terytorialnego	DOCHODY				WYDATKI			WYNIK BUDŻETU	DŁUG PUBLICZNY
	ogółem	z tego		w tym dochody własne	ogółem	z tego			
		bieżące	majątkowe			bieżące	majątkowe		
Udanin	3 523	3 488	35	1 581	3 676	3 302	374	-153	1 878
Walim	3 721	3 604	117	1 715	3 750	3 337	413	-29	1 033
Warta Bolesławiecka	3 900	3 866	34	1 895	3 535	3 249	285	366	0
Wądroże Wielkie	4 221	3 929	292	1 703	4 436	3 680	756	-215	1 624
Wińsko	3 771	3 702	69	1 259	3 631	3 390	241	140	520
Wisznia Mała	3 925	3 852	74	2 258	3 927	3 426	500	-1	1 500
Zagrodno	3 886	3 832	54	1 939	3 622	3 281	341	264	178
Zawonia	3 902	3 849	53	1 541	3 479	3 343	136	423	467
Zgorzelec	4 752	4 455	296	2 916	4 611	3 872	740	141	1 354
Złotoryja	4 341	3 905	437	2 005	4 100	3 730	371	241	1 073
Żorawina	3 833	3 693	140	2 114	3 688	3 179	509	145	672
Żukowice	5 036	4 492	543	2 363	5 169	4 121	1 048	-133	668
Gminy miejsko-wiejskie	3 979	3 793	186	2 095	3 898	3 445	452	81	1 193
Bardo	3 711	3 614	97	1 786	3 357	3 147	210	354	1 082
Bierutów	3 485	3 411	74	1 286	3 567	3 282	284	-82	2 129
Bogatynia	6 415	6 255	160	4 783	6 253	5 836	417	162	1 954
Bolków	3 369	3 248	121	1 128	3 186	3 017	169	183	797
Brzeg Dolny	3 753	3 621	132	2 467	3 866	3 371	495	-113	1 030
Bystrzyca Kłodzka	3 534	3 332	202	1 656	3 344	2 974	370	190	780
Chocianów	3 459	3 199	259	1 646	3 564	2 920	643	-105	1 055
Gluszyca	3 201	3 129	72	1 217	3 243	3 040	203	-42	1 566
Góra	4 033	3 931	102	1 566	4 185	3 676	509	-152	1 516
Gryfów Śląski	3 200	3 066	134	1 361	2 893	2 597	296	307	339
Jaworzyna Śląska	3 237	3 195	42	1 606	3 235	3 060	175	1	1 112
Jelcz-Laskowice	3 589	3 479	110	2 160	3 479	2 898	581	111	367
Katý Wrocławskie	4 610	4 497	113	3 095	4 620	3 546	1 074	-9	794
Lądek-Zdrój	3 712	3 415	297	1 747	3 432	3 109	323	279	687
Leśna	3 619	3 371	248	1 204	3 478	3 188	290	141	541
Lubawka	3 230	3 086	144	1 158	3 211	2 754	457	20	734
Lubomierz	3 997	3 916	81	1 083	3 911	3 683	228	85	1 092
Lwówek Śląski	3 251	3 196	54	1 547	3 078	2 883	195	172	761
Mieroszów	3 490	3 422	68	1 910	3 445	3 369	76	44	530
Międzybórz	3 975	3 865	109	1 520	3 905	3 653	252	69	1 451
Międzyzlesie	3 555	3 314	240	1 196	3 349	3 053	296	205	722
Milicz	3 856	3 691	164	1 667	3 884	3 567	317	-28	1 644
Mirsk	3 675	3 551	124	1 222	3 500	3 266	234	175	581
Niemcza	3 053	2 952	101	1 232	3 040	2 807	233	13	1 044
Nowogrodzic	3 839	3 789	50	1 925	3 370	2 955	416	469	855
Oborniki Śląskie	3 442	3 318	124	1 894	3 292	3 102	190	150	1 699
Olszyna	3 625	3 317	308	1 323	3 667	3 239	428	-42	1 102
Pieńsk	3 341	3 264	77	1 468	3 200	2 913	287	141	775
Pieszycy	2 986	2 834	152	1 314	2 940	2 679	261	46	1 115
Pólkowice	7 922	7 767	155	6 135	8 265	7 396	869	-343	0
Prochowice	3 856	3 772	83	1 994	3 937	3 417	520	-82	1 040
Prusice	4 196	4 068	128	1 603	4 523	3 704	819	-327	3 375
Przemków	3 666	3 422	244	1 268	3 186	3 121	65	480	2 058
Radków	4 433	4 024	409	2 035	4 306	3 691	615	127	1 401
Siechnice	4 684	4 517	167	3 182	4 679	3 987	692	5	2 012
Sobótka	3 520	3 401	119	2 055	3 479	3 075	404	40	167
Stronie Śląskie	5 112	3 065	2 047	3 367	3 123	2 616	508	1 989	717
Strzegom	3 812	3 591	221	2 171	3 778	3 192	586	34	1 358
Strzelin	3 852	3 694	158	2 213	3 655	3 310	345	197	1 572
Syców	3 328	3 249	78	1 562	3 158	2 921	236	170	939
Szczytna	3 369	3 209	160	1 482	3 070	2 906	164	300	811
Ścinawa	3 843	3 538	305	1 592	4 084	3 176	908	-241	1 893
Środa Śląska	4 202	3 907	295	2 460	4 385	3 296	1 089	-183	1 209
Świerzawa	3 706	3 605	101	1 290	3 436	3 276	160	271	569
Trzebnica	3 913	3 445	468	2 239	3 551	3 249	302	362	2 121
Twardogóra	3 948	3 698	250	2 146	3 807	3 046	761	140	867
Wąsosz	4 096	3 840	256	1 434	3 959	3 484	474	137	1 422
Węglińiec	3 856	3 617	239	1 553	3 755	3 172	583	102	1 148
Wiązów	3 980	3 886	95	1 582	3 767	3 487	279	214	966
Wleń	3 397	3 198	199	1 287	3 341	2 973	368	57	1 066
Wolów	3 487	3 337	151	1 570	3 590	3 070	521	-103	1 832
Ząbkowice Śląskie	3 511	3 321	190	1 953	3 412	3 205	207	99	896
Ziębice	3 409	3 320	89	1 348	3 335	3 127	209	73	945
Złoty Stok	3 605	3 419	187	1 250	3 535	3 192	343	71	1 083
Żarów	3 919	3 757	162	2 395	4 178	3 254	923	-259	1 695
Żmigród	3 783	3 637	146	1 624	3 676	3 437	238	107	2 114

* Według liczby ludności na dzień 30 czerwca 2016 r. (GUS).

Zestawienie 3

Wskaźniki i relacje w budżetach JST województwa dolnośląskiego w 2016 r. (w %)

Jednostki samorządu terytorialnego	Wskaźnik udziału		Relacja do wykonanych dochodów					
	dochodów własnych w dochodach ogółem	wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wyniku budżetu	wyniku operacyjnego	wyniku operacyjnego powiększonego o dochody ze sprzedaży majątku	łącznej kwoty spłat		łącznej kwoty długu
						bez uwzględnienia wyłączeń	z uwzględnieniem wyłączeń	
JST województwa ogółem	56,4	14,2	2,5	8,5	11,5	5,4	5,3	44,0
Województwo samorządowe	57,9	31,4	4,1	10,6	11,7	4,8	4,6	63,2
Powiaty	37,1	9,5	2,4	7,3	7,7	3,2	3,2	33,1
Bolesławiecki	30,5	13,7	2,2	7,4	7,4	2,9	2,9	21,8
Dzierżoniowski	32,4	10,6	3,9	8,4	8,8	2,4	2,4	8,4
Głogowski	41,3	3,9	5,0	6,8	7,3	5,5	5,5	20,3
Górowski	29,6	1,3	2,3	3,0	3,5	1,5	1,5	68,3
Jaworski	33,6	10,7	2,1	3,8	4,1	4,5	4,5	24,8
Jeleniogórski	39,3	7,9	4,1	4,2	5,7	1,4	1,4	26,1
Kamienogórski	31,6	7,5	3,9	6,1	7,1	1,8	1,8	15,9
Kłodzki	31,7	9,7	2,6	8,4	8,5	3,0	3,0	25,6
Legnicki	49,6	6,6	5,0	9,1	9,1	3,8	3,8	33,6
Lubański	25,3	5,2	5,7	7,1	7,1	3,7	3,7	29,6
Lubiński	51,8	7,4	-0,7	5,5	6,6	3,0	3,0	50,0
Lwówecki	25,1	6,2	4,8	6,2	6,8	3,7	3,7	19,8
Milicki	36,6	1,1	3,4	2,9	4,4	6,5	6,5	47,5
Oleśnicki	37,4	6,8	4,3	7,7	7,7	2,9	2,9	50,8
Olawski	39,8	23,6	-3,4	10,3	10,3	2,6	2,6	17,9
Polkowicki	52,6	4,8	-2,5	-0,8	-0,8	3,9	3,9	28,8
Strzebiński	24,9	4,9	2,6	6,4	6,7	1,3	1,3	32,4
Średzki	36,9	20,8	4,7	10,2	10,4	3,5	3,5	32,7
Świdnicki	35,1	6,9	3,8	6,5	7,7	3,4	3,4	43,7
Trzebnicki	41,8	9,8	0,9	8,4	8,4	5,3	5,3	36,7
Wałbrzyski	31,3	23,5	-9,9	7,6	7,6	0,7	0,7	14,0
Wolowski	23,8	15,1	-2,9	5,5	5,5	4,2	4,2	36,1
wrocławski	56,6	23,1	6,2	21,8	21,9	3,4	3,4	55,1
Ząbkowicki	32,2	6,1	0,6	2,8	3,1	2,4	2,2	55,7
Zgorzelecki	44,2	1,0	4,2	4,4	4,4	1,3	1,3	15,1
Złotoryjski	26,4	5,3	2,7	4,9	5,0	3,9	3,9	56,6
Miasta na prawach powiatu	65,6	14,8	2,0	6,4	11,5	7,3	7,0	66,8
Jelenia Góra	52,6	5,1	5,4	4,7	8,7	5,2	4,5	39,9
Legnica	51,7	9,0	-0,7	4,4	6,5	4,1	4,1	43,0
Wałbrzych	54,4	12,2	1,1	5,6	9,6	7,5	6,0	94,1
Wrocław	70,0	16,7	2,1	6,9	12,6	7,9	7,8	68,4
Gminy ogółem	54,6	12,6	2,7	10,0	12,3	4,7	4,6	28,0
Gminy miejskie	58,8	11,2	2,2	7,3	10,8	4,9	4,9	29,7
Bielawa	48,2	10,5	2,8	6,9	10,0	3,9	3,9	31,2
Boguszków-Gorce	47,0	7,5	3,7	8,1	9,9	3,8	3,8	10,3
Bolesławiec	62,9	8,1	7,1	7,3	13,6	4,6	4,6	23,4
Chojnów	51,6	6,5	11,0	14,7	16,3	2,3	2,3	8,0
Duszniki-Zdrój	40,8	43,4	-11,8	0,1	3,7	3,8	3,8	33,2
Dzierżoniów	54,2	14,3	1,1	7,6	11,6	6,0	6,0	38,4
Głogów	66,0	16,0	-2,5	7,9	11,7	5,7	5,7	41,5
Jawor	58,9	4,4	6,5	8,2	10,5	4,0	4,0	24,0
Jedlina-Zdrój	48,5	10,1	5,9	8,5	12,8	7,2	7,2	37,8
Kamienna Góra	48,8	1,9	3,8	3,9	5,5	4,6	4,6	17,2
Karpacz	76,0	12,8	8,7	16,7	18,9	5,0	5,0	25,8
Kłodzko	55,2	8,0	5,3	9,7	12,2	7,3	7,3	33,5
Kowary	52,8	4,2	9,4	0,7	13,2	0,6	0,6	24,7
Kudowa-Zdrój	54,8	7,4	2,4	4,1	8,8	3,6	3,4	46,4
Lubań	57,4	6,0	2,5	5,6	7,8	5,3	5,3	34,8
Lubin	59,7	7,3	2,9	6,3	7,6	2,6	2,6	21,2
Nowa Ruda	54,0	5,5	0,8	2,4	4,8	5,0	5,0	31,2
Oleśnica	60,4	14,3	3,4	13,5	16,5	3,5	3,5	11,4
Oława	64,2	16,3	3,9	13,7	18,4	5,0	5,0	34,8
Piechowice	63,6	9,0	6,3	10,1	11,8	2,7	2,7	11,3
Piława Górna	42,0	9,3	8,2	9,8	11,9	5,4	5,4	18,7
Polanica-Zdrój	67,3	7,3	8,9	8,4	15,4	5,2	5,2	15,8
Szczawno-Zdrój	70,7	22,6	-6,0	10,0	12,9	2,9	2,9	21,1
Szklarska Poręba	73,7	11,1	6,6	0,6	12,7	3,9	3,9	33,3
Świdnica	59,6	19,4	-6,9	6,0	9,3	8,4	8,4	39,6
Świebodzice	62,4	7,4	1,7	4,6	8,2	4,8	4,8	17,7
Świeradów-Zdrój	63,9	15,5	11,3	2,9	23,1	11,4	11,4	47,5
Wojcieszów	44,2	10,5	3,1	7,9	8,4	3,4	3,3	20,8

Jednostki samorządu terytorialnego	Wskaźnik udziału		Relacja do wykonanych dochodów					
	dochodów własnych w dochodach ogółem	wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wyniku budżetu	wyniku operacyjnego	wyniku operacyjnego powiększonego o dochody ze sprzedaży majątku	łącznej kwoty spłat		łącznej kwoty długu
						bez uwzględnienia wyłączeń	z uwzględnieniem wyłączeń	
Zawidów	48,5	15,5	5,2	13,3	14,2	5,7	5,7	15,1
Zgorzelec	58,3	6,5	0,4	2,2	3,4	7,4	7,4	52,5
Złotoryja	59,5	3,7	4,7	4,5	7,6	3,5	3,5	44,6
Gminy wiejskie	52,4	15,2	4,0	14,4	15,6	4,4	4,4	23,6
Bolesławiec	57,7	18,9	8,0	22,3	23,5	0,7	0,7	0,0
Borów	42,5	11,7	6,2	13,0	13,5	3,6	3,5	16,6
Chojnów	48,4	17,3	-4,1	9,9	11,1	4,7	4,7	30,7
Cieplowody	46,9	4,3	10,5	10,6	13,4	7,5	7,5	6,9
Cieszków	28,2	3,1	5,3	7,1	7,3	4,4	4,2	24,5
Czarny Bór	45,7	22,8	0,0	12,4	12,9	4,1	4,1	8,3
Czernica	54,8	14,5	12,6	20,1	21,3	5,3	5,3	19,3
Długolęka	61,2	23,4	6,7	25,5	26,0	4,7	4,7	32,1
Dobromierz	49,6	6,6	14,6	15,7	17,6	3,8	3,8	26,7
Dobroszyce	41,0	18,6	-1,2	12,1	12,8	7,1	7,1	17,5
Domaniów	36,4	4,8	2,2	5,1	5,8	4,2	4,2	33,7
Dziedowa Kłoda	27,0	5,8	6,9	10,0	10,2	6,6	6,6	21,7
Dzierżonów	39,8	11,8	-2,2	4,1	5,2	5,0	5,0	34,5
Gaworzyce	31,7	25,8	-3,8	9,3	10,8	5,1	5,1	26,1
Głogów	60,6	9,4	8,1	15,0	15,2	4,0	4,0	22,4
Grębocice	71,2	25,8	7,3	16,1	24,4	0,2	0,2	0,0
Gromadka	52,3	22,3	2,8	12,3	17,5	4,9	4,6	18,1
Janowice Wielkie	43,7	8,8	5,0	7,4	8,7	6,7	6,7	53,5
Jemielno	28,7	3,3	0,4	2,0	2,7	3,5	3,0	34,5
Jerzmanowa	73,4	23,6	-4,5	16,8	16,9	5,9	5,9	23,0
Jeżów Sudecki	50,5	15,3	11,6	22,7	23,1	9,6	9,6	20,4
Jordanów Śląski	50,9	3,4	4,1	5,1	6,9	2,9	2,9	20,8
Kamieniec Ząbkowicki	43,5	18,1	-1,7	7,0	8,6	1,2	1,2	13,4
Kamienna Góra	41,2	10,7	3,5	10,8	11,7	2,5	2,5	12,5
Kłodzko	38,1	17,6	-6,2	8,6	9,6	8,0	8,0	53,1
Kobierzyce	80,4	34,4	7,6	37,3	37,8	0,8	0,8	6,3
Kondratowice	40,4	3,0	7,6	3,7	5,2	3,4	3,4	25,8
Kostomłoty	41,1	10,9	1,3	10,5	11,1	4,2	4,2	22,4
Kotla	40,8	10,2	-1,4	2,8	3,1	3,8	3,8	22,8
Krośnice	54,1	26,5	-12,3	17,0	17,1	10,2	10,2	74,2
Krotoszyce	54,1	5,7	3,3	5,2	6,2	2,4	2,4	8,7
Kunice	60,5	14,0	1,2	14,5	14,9	5,7	5,7	42,1
Legnickie Pole	64,1	14,0	2,8	14,6	14,7	4,5	4,5	22,7
Lewin Kłodzki	43,1	12,3	8,4	13,3	16,4	6,6	5,7	22,3
Lubań	40,6	10,0	3,2	8,3	8,5	2,4	2,4	11,1
Lubin	73,2	16,7	-1,1	13,8	14,8	2,3	2,3	9,7
Łagiewniki	37,0	5,0	3,0	7,0	7,3	2,4	2,4	26,0
Malczyce	39,8	7,8	5,1	9,0	10,0	3,6	3,6	32,3
Marcinowice	42,3	21,7	0,4	14,5	16,9	6,7	6,7	37,9
Marciszów	32,7	12,7	3,0	9,6	10,6	4,7	4,4	20,0
Męcinka	47,1	6,3	0,8	4,3	5,8	5,1	5,1	20,2
Mietków	55,1	11,2	-3,1	6,2	7,2	4,0	4,0	15,7
Miękinia	57,6	23,7	2,1	20,2	20,9	4,3	4,3	35,9
Miłkowice	47,0	9,9	7,3	10,4	14,2	5,3	5,3	35,6
Mściwojów	40,1	21,9	5,9	7,2	9,7	8,2	7,9	30,1
Mysłakowice	52,7	1,9	4,7	3,3	5,5	4,3	4,3	14,5
Niechlów	31,6	6,1	4,7	7,7	8,3	4,6	4,6	15,5
Nowa Ruda	40,2	13,2	5,7	12,3	14,0	4,8	4,8	32,5
Oleśnica	52,0	8,6	9,0	14,5	16,4	4,4	4,4	43,7
Olawa	56,0	16,4	7,7	15,5	18,8	4,5	4,5	29,5
Osiecznica	48,8	14,7	13,1	21,8	22,5	15,1	15,1	0,0
Paszowice	44,2	6,8	3,7	4,3	6,9	3,7	3,4	18,1
Pęclaw	30,0	1,1	2,5	3,3	3,3	14,8	14,6	65,1
Pielgrzymka	33,8	7,6	1,2	3,8	4,7	2,6	2,1	32,0
Platerówka	50,3	8,6	-1,5	4,6	4,7	0,1	0,1	3,7
Podgórzyn	53,8	8,1	3,5	7,1	8,6	4,6	4,6	32,2
Przeworno	32,0	7,8	3,7	5,4	7,7	3,8	3,8	21,1
Radwanice	59,8	20,1	13,5	25,6	25,9	5,8	5,8	4,0
Rudna	72,7	11,0	12,9	20,2	22,0	0,0	0,0	0,0
Ruja	38,2	14,4	-1,5	8,2	9,3	3,2	3,2	25,9
Siekierczyn	49,6	4,9	0,7	4,0	4,1	3,4	3,1	16,2
Stara Kamienica	41,5	5,2	5,5	6,4	8,5	6,6	6,6	67,4
Stare Bogaczowice	37,6	9,8	5,9	10,7	11,5	1,8	1,8	3,7
Stoszowice	37,6	9,6	4,5	8,5	9,2	8,1	8,1	25,7
Sulików	57,0	9,7	7,6	15,0	15,2	4,9	4,9	29,3
Świdnica	49,0	12,4	0,2	10,1	10,5	5,8	5,8	36,8

Jednostki samorządu terytorialnego	Wskaźnik udziału		Relacja do wykonanych dochodów					
	dochodów własnych w dochodach ogółem	wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	wyniku budżetu	wyniku operacyjnego	wyniku operacyjnego powiększonego o dochody ze sprzedaży majątku	łącznej kwoty spłat		łącznej kwoty długu
						bez uwzględnienia wyłączeń	z uwzględnieniem wyłączeń	
Udanin	44,9	10,2	-4,4	5,3	5,4	2,9	2,9	53,3
Walim	46,1	11,0	-0,8	7,2	8,1	6,0	6,0	27,8
Warta Bolesławiecka	48,6	8,1	9,4	15,8	15,9	0,0	0,0	0,0
Wądroże Wielkie	40,3	17,0	-5,1	5,9	6,0	5,2	5,2	38,5
Wińsko	33,4	6,6	3,7	8,3	9,4	3,3	3,3	13,8
Wisznia Mała	57,5	12,7	0,0	10,8	12,3	6,4	6,4	38,2
Zagrodno	49,9	9,4	6,8	14,2	14,5	1,2	1,2	4,6
Zawonia	39,5	3,9	10,8	13,0	13,3	3,8	3,8	12,0
Zgorzelec	61,4	16,0	3,0	12,3	12,8	6,4	6,4	28,5
Złotoryja	46,2	9,0	5,6	4,0	9,2	3,6	3,6	24,7
Żarówina	55,2	13,8	3,8	13,4	14,3	6,0	6,0	17,5
Żukowice	46,9	20,3	-2,6	7,4	7,7	3,0	3,0	13,3
Gminy miejsko-wiejskie	52,7	11,6	2,0	8,7	11,0	4,8	4,6	30,0
Bardo	48,1	6,2	9,5	12,6	13,9	4,1	3,5	29,2
Bierutów	36,9	8,0	-2,4	3,7	5,0	6,6	6,6	61,1
Bogatynia	74,6	6,7	2,5	6,5	8,2	7,6	7,6	30,5
Bolków	33,5	5,3	5,4	6,9	8,8	6,4	6,4	23,6
Brzeg Dolny	65,7	12,8	-3,0	6,7	9,1	5,0	5,0	27,5
Bystrzyca Kłodzka	46,9	11,1	5,4	10,1	11,1	5,5	5,5	22,1
Chocianów	47,6	18,1	-3,0	8,1	9,2	4,7	4,7	30,5
Głuszyca	38,0	6,3	-1,3	2,8	3,8	13,4	13,4	48,9
Góra	38,8	12,2	-3,8	6,3	7,1	4,9	4,9	37,6
Gryfów Śląski	42,5	10,2	9,6	14,7	15,7	4,0	4,0	10,6
Jaworzyna Śląska	49,6	5,4	0,0	4,2	5,2	2,2	2,2	34,4
Jelcz-Laskowice	60,2	16,7	3,1	16,2	17,8	2,9	2,9	10,2
Kąty Wrocławskie	67,1	23,2	-0,2	20,6	21,8	6,1	6,1	17,2
Łądek-Zdrój	47,1	9,4	7,5	8,2	13,8	6,6	6,6	18,5
Leśna	33,3	8,3	3,9	5,1	7,6	2,7	2,7	15,0
Lubawka	35,8	14,2	0,6	10,3	11,3	4,1	3,2	22,7
Lubomierz	27,1	5,8	2,1	5,8	6,9	4,4	4,4	27,3
Lwówek Śląski	47,6	6,3	5,3	9,6	10,2	5,2	5,2	23,4
Mieroszów	54,7	2,2	1,3	1,5	3,4	6,7	6,7	15,2
Międzybórz	38,2	6,5	1,7	5,3	6,1	6,3	6,3	36,5
Międzylesie	33,6	8,8	5,8	7,4	9,6	5,8	5,8	20,3
Milicz	43,2	8,2	-0,7	3,2	5,7	3,0	3,0	42,6
Mirsk	33,3	6,7	4,8	7,8	8,7	3,7	3,3	15,8
Niemcza	40,4	7,7	0,4	4,8	5,6	2,2	2,2	34,2
Nowogrodziec	50,1	12,3	12,2	21,7	22,0	2,4	2,4	22,3
Oborniki Śląskie	55,0	5,8	4,4	6,3	9,2	2,4	2,0	49,4
Olszyna	36,5	11,7	-1,2	2,1	3,5	2,3	2,3	30,4
Pieńsk	43,9	9,0	4,2	10,5	11,7	3,5	3,4	23,2
Pieszycy	44,0	8,9	1,5	5,2	8,5	4,2	3,0	37,3
Polkowice	77,4	10,5	-4,3	4,7	5,0	0,0	0,0	0,0
Prochowice	51,7	13,2	-2,1	9,2	10,7	5,9	5,9	27,0
Prusice	38,2	18,1	-7,8	8,7	9,5	7,5	6,3	80,4
Przemków	34,6	2,0	13,1	8,2	8,9	20,0	20,0	56,1
Radków	45,9	14,3	2,9	7,5	10,0	4,8	4,8	31,6
Siechnice	67,9	14,8	0,1	11,3	12,3	4,0	4,0	43,0
Sobótka	58,4	11,6	1,1	9,3	11,4	1,2	1,2	4,8
Stronie Śląskie	65,9	16,3	38,9	8,8	43,3	9,6	9,6	14,0
Strzegom	56,9	15,5	0,9	10,5	11,9	6,2	6,2	35,6
Strzelin	57,5	9,4	5,1	10,0	12,2	5,5	5,5	40,8
Syców	46,9	7,5	5,1	9,9	11,4	5,5	5,5	28,2
Szczytna	44,0	5,3	8,9	9,0	12,8	6,4	6,4	24,1
Ścinawa	41,4	22,2	-6,3	9,4	10,2	3,8	3,8	49,3
Środa Śląska	58,5	24,8	-4,3	14,5	15,9	3,7	3,7	28,8
Świerzawa	34,8	4,7	7,3	8,9	9,3	5,0	5,0	15,3
Trzebnica	57,2	8,5	9,2	5,0	15,2	4,7	4,7	54,2
Twardogóra	54,4	20,0	3,6	16,5	18,6	6,0	4,8	22,0
Wąsosz	35,0	12,0	3,4	8,7	9,9	2,5	2,5	34,7
Węglińiec	40,3	15,5	2,6	11,5	12,2	3,9	3,2	29,8
Wiązów	39,8	7,4	5,4	10,0	11,7	3,4	3,4	24,3
Wleń	37,9	11,0	1,7	6,6	8,0	9,0	5,9	31,4
Wołów	45,0	14,5	-2,9	7,7	8,6	6,0	5,8	52,5
Ząbkowice Śląskie	55,6	6,1	2,8	3,3	6,2	4,7	4,7	25,5
Ziębice	39,5	6,3	2,1	5,7	6,5	4,8	3,3	27,7
Złoty Stok	34,7	9,7	2,0	6,3	9,6	6,1	6,1	30,0
Żarów	61,1	22,1	-6,6	12,8	14,8	4,9	4,2	43,3
Żmigród	42,9	6,5	2,8	5,3	7,9	4,6	4,6	55,9

Analizę sporządzili:

Anna Cichła (cz. 4 i 7)

Magdalena Głowacz (cz. 1 i 12 oraz tabele, rysunki, zestawienia i kartogram)

Patrycja Jojnowicz (cz. 10 i 11)

Wojciech Kańczuga (cz. 9)

Małgorzata Kowalska (cz. 2 i 3)

Joanna Maślanka (cz. 5 i 6)

Mariola Zakrzewska (cz. 8)